

No. 25—VOL.—LII

FRIDAY,
2ND JULY, 1954

Registered at the G.P.O. as a Newspaper

Price 6d.

INDIAN OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903

PHOENIX SETTLEMENT'S GOLDEN JUBILEE

CELEBRATED BY THE OPENING OF KASTURBA GANDHI GOVT.-AIDED INDIAN SCHOOL
BY THE ADMINISTRATOR OF NATAL, MR. D. G. SHEPSTONE

THE Phoenix Settlement was never as gaily decorated in its fifty years' history as it was on Saturday, June 26, on the occasion of the Settlement's Golden Jubilee and the opening by His Honour the Administrator of Natal, Mr. D. G. Shepstone, of the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School. The management were, owing to unfavourable circumstances, rather cold in the beginning in regard to the idea of celebrating this great occasion. But it all came about spontaneously within a month. It received impetus by the generosity of the Administrator in accepting the humble invitation of Mr. Manilal Gandhi, managing Trustee of the Settlement, to perform the opening of the Kasturba Government-Aided Indian School built to commemorate the name of his late mother. The Administrator surely could not be received shabbily in the Settlement and so all the preparations had to be made to receive him in the best manner possible. This led to celebrating the great occasion and everything began to take shape by some mysterious hand. It was the will of God that was working and the workers were only His instruments. The work began by the publication of the Golden Jubilee Number of the Phoenix Settlement and simultaneously the repairing of the roads which, all those who have known them would bear testimony to what a hopeless condition they were in. With it began all the other necessary trimmings. It seemed as though God had set all the elements at work. The Provincial Roads Department were never so energetically at work as they were for the last three or four weeks. The Natal Estates Ltd., gave their generous help with the mere asking to repair the private road leading from the main road to the Settlement, and the Provincial Roads Department people were so enthusiastic that on the last day they sent their own men to see that the road was in a fit and proper condition. Friends in the District readily and most enthusiastically lent their hands in decorating the place with flags and bunting and making arches in the various entrances. It was all a labour of love as conceived by Mahatma Gandhi. He was in spirit with us and it was because of his and Kasturba's blessings and the help of God Almighty that the occasion was so beautifully successful.

This is the driest part of the season when flowers are scarce and very expensive and yet the flower sellers brought beautiful flowers which lent gaiety to the surroundings.

The huge school building was decorated most beautifully by the Principals and the teachers with all the school children willingly lending a helping hand.

The front entrance of the school building was covered with a curtain twenty feet high and twenty-seven feet wide. Behind the curtain were placed on each side large size photos of Mahatma Gandhi and Kasturba bedecked with flowers. Fifty oil lamps burning in small earthen cups were placed on the window sills to mark the fifty years of the Settlement.

There was great doubt as to whether there would be a crowd of people, as it happened to be the end of the financial year for most of the merchants and 2-30 p.m. was rather an awkward time for businessmen to come, especially on a Saturday, when they had to close their shops at 1 o'clock. But to be on the safe side provision was made for fifteen hundred people. Up till 1-30 pm. the people just trickled but within an hour from then there was an upsurge and the huge open space was filled up by over a thousand people.

There was no sheltered place to hold such a large function and so it had to take place in the open. The day dawned with a strong wind blowing off all the bunting and other decorations. The wind and cold showed no signs of subsiding even up till nearly 12 o'clock. Then all of a sudden the wind calmed down and when the Administrator arrived winter had turned into mid-summer time.

The Administrator arrived at 2.30 p.m. and was accompanied by the Commander-in-Chief of the British Navy, Vice-Admiral J. M. R. Campbell, and Mrs. Campbell. They were received by Mr. Manilal Gandhi.

The 280 school children under the supervision of the Principal Mr. Moorgan and the teachers, lined up on both sides of the road to greet the Administrator who was taken through the school to the dias specially prepared for the occasion. Seated on the dias together with the Administrator were Mr. Carleson, vice-Consul of America, Swami Nischalananda and Vice-Admiral and Mrs. Campbell. The proceedings commenced with prayers sung by the children of the Settlement.

Mr. Manilal Gandhi then welcomed the Administrator by garlanding him with beautiful carnations and expressed deep regret at the absence of Mrs. Shepstone, who was unable to come owing to ill-health, and wished that she may soon be restored to her normal health.

(Continued on page 302)

The New India Assurance

Company Limited

for

FIRE, MARINE, LIFE, ACCIDENT

1919-1950

31 YEARS OF SUSTAINED PROGRESS

The confidence of the discerning Public in the NEW INDIA is amply evidenced by the following records attained in 1949:

	Rs.		Rs.
Fire Premium	1,70,32,179	Life Business in force	
Marine Premium	56,04,844	exceeds	54,34,00,000
Miscellaneous Premium	35,84,968	Assets exceed	15,36,00,000
Life Premium	2,88,79,302	Total claims paid over	17,95,00,000

In the vanguard of Indian Insurance THE NEW INDIA offers matchless Security and Service in all fields of Insurance.

The

New India Assurance Company Limited

Cable & Telegraphic

Address:

"RUSTOMJEE" or
"NIASURANCE"

RUSTOMJEE (PTY.) LTD.

Directors: Sorabjee Rustomjee
Rustom Jalbhoy Rustomjee

Principal Controlling Officers in the Union of South Africa

Phone Nos: 25845, 29807 & 28513.—P.O. Box 1610.

74 Victoria Street, DURBAN, NATAL.

EXPERIENCED,
RELIABLE
AGENTS
MAY APPLY

"NEW INDIA IN THE SERVICE OF THE NATION"

Telephone 2335. Telegrams 'BRADFORD'

P.O. Box 110

LUSAKA, NORTHERN RHODESIA

**BRADFORD CLOTHING
FACTORY**

Direct Importers and
Wholesale Merchants

Clothing Manufacturers

Proprietor RAMBHAI D. PATEL

Branch:

CITY STORE.

Cairo Road, Lusaka

Always in Stock:

Piece Goods, Hosiery, Cutlery.
Enamelware, Stationery, Drapery,
Crockery, & Wool.

B. i. S. N. Co. Ltd.

S.S. Kampala arriving July 28. Sailing August 3.
for Bombay

Passengers must conform with the Cholera Vaccination and Yellow Fever inoculation requirements and obtain certificates from their nearest District Surgeon. Inoculation by and certificates from private Medical Practitioners will not be accepted.

FARES: DURBAN TO BOMBAY

First Class	single	without	food	£75-15-0
Second "	"	"	"	50-13-0
Inter-Class	"	"	"	34-3-0
Unberthed (Deck)	without	food		21-3-0

Muslim Special Food £11-10-0 Ordinary Food £4-17-6

Hindu Special Food £10-3-0 Ordinary Food £4-5-6

Bookings for 1st, 2nd, Inter-Class and Unberthed (Deck) can be effected by communication with us by telegram or letters.

Under no circumstances will unberthed passengers be permitted to keep on deck with them more than one bedding roll and one trunk for use during the voyage.

For further particulars apply to—

SHAIK HIMED & SONS (PTY) LTD.

390 PINE STREET, Telephone 20432, DURBAN.

Tel. Add. "KARAMAT."

INDIAN OPINION

FRIDAY, 2ND JULY, 1954

Indian High Commissioner's Office

SO the office of the High Commissioner in the Union has now been closed. The only purpose served by it since the withdrawal of the High Commissioner was of a post office between South Africa and India and India was able to have first hand information about the state of affairs here through her representative and Indians in the Union felt the warmth of India. All that has now ended. But it was a privilege taken at the grace of the Union Government.

In our view it was entirely wrong to keep the High Commissioner's office going after the High Commissioner had been withdrawn. That the Union Government did not interfere all this time cannot be regarded other than its magnanimity. It could have then and there asked for the removal of the office when the High Commissioner was withdrawn. To have the High Commissioner's office here was much more to our own advantage than to the advantage of the Union Government. It does not seem at all in keeping with our own dignity and self-respect to be told by the Union Government that "we do not want you, you better clear out of here." That is what it has amounted to. It is a pity that India cannot find a more effective way of protesting against the insults hurled by the Union Government without the slightest compunction. The trade sanc-

tions too are really in name only. Here of course our own people in this country are more at fault. They seem hopelessly to be lacking in patriotism. Notwithstanding the fact that India has imposed trade sanctions on South Africa one finds Indian goods in abundance in Indian stores and there is a great deal of black marketing on those goods. There is nobody to ask them where the goods come from or how they come. There is a ready market for them which shows that not only the merchants but the consumers too are lacking in

patriotism. If the latter were at all sincere there would be a complete boycott of all goods coming from India. Then the merchants would not import them. Of course the goods do not come direct from India. They are first consigned to some ports such as Singapore or some East African ports by clever agents of local merchants and then reconsigned from there to the Union. It is no use blaming the Indian Government for not doing anything to help us if we ourselves are so corrupt. If we want to fight for our just rights in this country we must be true to ourselves, true to the Indian Government, true to the Union Government and true to all. Nothing can be gained without sacrifice but if we are not prepared even for a little sacrifice we can neither expect nor do we deserve any help from outside in the troubles we are faced with.

THE END OF THE INDIAN HIGH COMMISSIONER'S OFFICE

THE following statement has been issued by the office of High Commissioner for India in Union:

The Government of the Union of South Africa having expressed the desire that the Indian Representation in the Union should be withdrawn, the Government of India have decided to close the office of the Indian High Commissioner in the Union with effect from July 1, 1954. The office of the Indian Representative in the Union, then designated as Agent, was re-opened in 1927. In 1941 the Representative was designated as High Commissioner. The last High Commissioner was recalled home for consultation in May 1946 after the Asiatic Land Tenure and Indian Representation Bill, which prohibited the occupation and acquisition of property by Indians in Natal except in certain exempted areas, had been approved by the Union Parliament. This legislation was pushed through in spite of the Government of India's request

for postponement. The Union Government ignored the Government of India's suggestion that an alternative solution be explored with a view to adjusting the differences of view between the two Governments without infringing the Union's sovereignty. The new law marked the culmination of a discriminatory policy against the South African citizens of Indian origin which the Union Government had been pursuing for over half a century and was entirely inconsistent with the assurances given in 1926 when the Cape Town Agreement was reached between the two Governments. When the Bill was first introduced in Parliament, the Government of India gave notice of termination of their trade agreement with the Union in order to be free to take such counter measures as they might consider necessary. When the Bill was passed into law, the Government of India felt that no useful purpose would be served by the continued residence of

their High Commissioner in the Union. They hoped however that at some future date conditions might improve and in that hope continued to maintain the office of the High Commissioner in charge of a Junior Officer. Since the Union Government now want the Government of India to break even the slender link which has existed between the two countries during the last few years, the Government of India have no choice but to agree. With regret therefore they have decided to close their Mission in the Union with effect from July 1. Future contact between the two Governments will be maintained either direct at Government level or through their respective High Commissioners in London.

Good Wishes From Mrs. Hanna Lazar

Mrs. Hanna Lazar, niece of the late Mr. H. Kallenbach, from Johannesburg sent a cheque of £10 together with her best wishes on the Golden Jubilee of the Phoenix Settlement and the opening of the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School. Her generous gesture is gratefully appreciated by the Trustees.

African Teacher On His Visit To India

This is what an African teacher in East Africa writes about his visit to India:

I wish to express my thanks to the Indian Council for Cultural Relations for the arrangements made for my stay during my recent educational tour of the country. I have benefitted a great deal from this tour.

What impressed me was the importance attached to technical work and agriculture. I learnt that people take pride in working with their hands. The Government must be congratulated for embarking on the new scheme of developing waste land for agricultural purposes. There is a great step towards improved farming in the rural areas and this will create a great economic improvement in the general standard of the country.

I shall not forget the kindness shown to me by the Indian people in hotels, guest and rest houses, private homes and on trains. I also found the policemen very helpful whenever I was in need. To those many friends that I met, I extend my very best wishes—only that I can't mention them one by one.

OPENING OF THE KASTURBA GANDHI GOVERNMENT-AIDED INDIAN SCHOOL

THE ADMINISTRATOR'S SPEECH

THE following is the text of the speech delivered by Mr. D. G. Shepstone, the Administrator of Natal, on the historic occasion of the Golden Jubilee of the Phoenix Settlement on Saturday, June 26, when he officially opened the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School in the presence of an audience of about 1500 people:—

One of the most laudable traits of the Indian parent in Natal is his eagerness to obtain for his children the opportunity of attending school. I have often spoken in praise of the ready contribution made by the Indian community towards its share of the building of schools. I am well aware that they do give of their plenty, often give until it hurts. It is only natural that many communities should desire to give to the school erected by their efforts a name indicative of their faith, their society or generous donors. Unless the suggested names are unduly long or too similar to names already in existence, the Education Department readily agrees to the suggestions of the proprietors of new schools—hence schools with names like Arya Yuvak Sabha, Shri Vishnu, Talwantsingh and so on. Others have desired to do honour to the representatives of India in this country—we have Sastri College and the Sir Kurma Reddi School. Today I am called upon to open a school bearing the name of Kasturba Gandhi, the wife of one of India's greatest sons—Mahatma Gandhi.

It is unnecessary for me today before this audience to dilate upon the figure of Mahatma Gandhi. The tremendous role that he played on the world's stage is too well known for me to be able to add anything to it. He practised the profession of Law in Durban for a number of years and those who are old enough to do so will remember his courteous and considerate disposition, his undoubted sincerity and his high principles.

It is natural that he should be held in veneration by the Indians in Natal, more especially when we have in our midst so close a link in the person of his son, Mr. Manilal Gandhi, to whose efforts and inspiring guidance the establishment of this school is largely due.

So great is his enthusiasm that, when there was urgent need of accommodation some years ago, he was quite prepared to vacate his home and have it con-

verted into a school. Somehow he managed to erect two acceptable temporary classrooms for £200, and that formed the nucleus of the present school.

The school started from very small beginnings—it was established in 1907 by Mahatma Gandhi in the building which now houses the printing press. The Mahatma himself taught in the school and at his feet as foundation scholars sat his son Manilal and the Desai brothers. There was no formal school syllabus as we know it today—much time was spent on industrial training and practical work. The £4,000 required as the community's share of the building costs of the new school was subscribed by the Transvaal Indians as a memorial to Kasturba Gandhi after her death in 1944. It was Mahatma Gandhi's wish that the school erected here be named after his wife Kasturba. The new school is the partial realisation of a dream he cherished when he created the Phoenix Settlement. It is most appropriate that the school be opened in 1954, just fifty years after the Settlement was founded by Mahatma Gandhi. I can think of no better way of marking the Jubilee.

Few of us here outside the family circle had the privilege of meeting Mrs. Gandhi personally, but we do know that she was the faithful helpmate of her famous husband and that her influence was felt wherever she went with him.

The school which bears her name is a further mark of the steady progress of Indian education. We need look back only over the past few years to realise what great strides have been made: in 1949 there were 45,000 Indian children at school, in 1953 there were 66,500. On the other side of the picture, a census taken in 1951 showed that there were 16,000 children unable to gain admission to any school; in 1954 there were 9,244. Obviously we shall have to continue expanding until these children too are at school. Various means of expediting their accommodation have been considered, and already we have the platoon schools providing for some 7,000 children who would otherwise not be at school. The suggestion that there should be parallel schools with reduced curricula has not met with approval, primarily because it would be unfair to reduce standards for

66,000 children in order to provide accommodation for 7,000. The remedy, as I see it, lies in further building expansion.

I understand that the members of the Natal Indian Teachers' Society have created a Trust Fund, to which teachers contribute by regular monthly payments, in order to have money available for the building of more schools. This is a most praiseworthy effort and further proof, if any were needed, of the teachers' idealism and altruism, especially when I remember how hard they have tried to convince me that they are underpaid and overworked.

The indications are that before many years have passed we shall be able to accommodate all children seeking admission, save in the most, thickly populated areas where suitable sites are extremely difficult to obtain.

It is easy to find much to cavil at—it is equally easy, though perhaps not so likely to produce headlines, to find much to be grateful for, much encouragement and much to inspire faith in the future. I am therefore all the more pleased to learn that the vision of the Phoenix Settlement Trust extends beyond what has already been achieved. Today we have this primary school

built to accommodate some 276 children. The Administration has already contributed £4,000 towards the building costs and £340 towards the purchase of desks. A further grant of £1,000 towards the cost of septic sewerage is now under consideration.

In the future the Trust envisages the establishment of a high school with boarding facilities and eventually a vast cultural and educational centre providing primary, secondary, technical and university training.

I wish you, all of you, the joy of achieving your aim and of living up to the ideals of that great apostle of simple living and lofty thought who founded this Settlement.

I trust that the children who attend this school will receive inspiration by learning to honour the memory of Kasturba Gandhi from generation to generation. To your leader, Mr. Manilal Gandhi, who is devoting his life to the Settlement, I extend my best wishes for the success of his enterprise. With the prayer that all those who pass through these portals will strive to live up to the highest ideals of citizenship and of service to their fellows, I declare this the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School officially open.

MR. MANILAL GANDHI'S SPEECH

Mr. Manilal Gandhi delivered the following speech on the occasion of the opening of Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School, by the Administrator, Mr. D. G. Shepstone, on Saturday, June 26:

TODAY is a great day in the history of the Phoenix Settlement. It was established fifty years ago by my father with very lofty ideals based on the principles preached by two of the World's great philosophers—Tolstoy and Ruskin—one a Russian and the other an Englishman. Both were true Christians because they did not only preach Christianity but lived up to the principles of Christianity. Both believed in simple living and high thinking. They believed in the brotherhood of man and the fatherhood of God and were nearer to God than many professing Christians. That is why my father was so fascinated with the lives they lived and the gospel they preached. One of the characteristics of my father was that he immediately put into practice what he believed to be true before preaching it to the world. And so when he read the lives of Tolstoy and Ruskin he was so profoundly impressed that he decided within twenty-four hours to change the whole

mode of his life and from an aristocrat that he was he became a saint by renouncing all the material wealth that he possessed, for the good of humanity and dedicated his all to that. Up to that moment he was still supporting his near relations in India and giving us, his wife and children, all the best things of material life. But from that very moment his thoughts on life changed and he realised that there was no difference between one human being and another and that his love should go not only to his near and dear ones but to all humanity without any distinction and hence the first thing for him to do was to lead a life of renunciation. He began practising it by becoming detached from all worldly things. He found the essence of what was preached in Christianity in one single verse of the Hindu scriptures—the Vedas—the translation of which is:

"In the world, in all that is, there dwells the Lord, rejoice then, yet with renunciation, and covet not what is not thine."

It was with these lofty ideals that he founded the Phoenix Settlement, by getting together those who readily fell in with his views, to lead the life of renunciation, to till the land by hand^o

labour to earn their bread and to dedicate the remainder of the time to public service. The children of the Settlers and those who were entrusted to him by parents who admired his lofty ideals were all brought up in that atmosphere. When my father left South Africa for India most of the Settlers and the children left with him. Before leaving South Africa my father made a trust of this place for the benefit of his people in South Africa and today it stands for those who cherish his ideals. The legacy he left to his children is his way of life, not other worldly possessions. We possess nothing. We have not a penny in the bank we can call ours. We may draw from the funds that we get, for our maintenance, as long as we truthfully and faithfully serve this Institution. We may not hoard anything. That is our life here. All the pomp you may perceive here today and the repast you will be served with, including the flowers and the token gift, I am shortly to make on behalf of the Settlement, to our honoured guest, belong not to us but to the public, to whom we are greatly indebted.

One of the terms of the Phoenix Settlement Trust reads:

"The Trust may found a public library and school, subject to rules made by the Trustees and built from donations given by the public. These shall be named after my deceased wife, Kasturba."

This clause was inserted after the death of my mother which took place when both my father and mother were kept in prison in India for fighting for the Independence of that great country.

Today, on the fiftieth anniversary of this Institution, we are thankful to God Almighty that by the very generous help of our Transvaal brethren in particular, and others in general, and by the kindness of the Provincial Administration in giving a grant on a pound to pound basis, and the very kind and helpful advice and assistance of the Department of Education we have been able to fulfil the desire of Mahatma Gandhi.

I should state here that more significance is attached to this memorial, which His Hon. the Administrator has so kindly opened, than a memorial to my mother. If it were only that it would have been sheer audacity on my part to put the Administrator to all the trouble and inconvenience to come out so far in the wilderness. As I have already stated, my father had renounced all worldly attachments and made the Universe his own, so we could not claim him as our father; he was

the father of the Indian Nation and both my father and mother are today revered as such. This memorial is therefore not to my mother but to one who is revered as such by all the Indian people.

Hence the question arose in my mind as to how the opening of this memorial could be performed worthily. I felt that it would be appropriate only if it were performed by some great personality in South Africa and my eyes fell on His Hon. the Administrator, Mr. D. G. Shepstone.

Not only because he is the Administrator but because there was a close link between him through his noble father and my father, who were friends and colleagues, being in the same profession. Not only that but because our present Administrator himself possesses the same nobility as we have all witnessed in our dealings with his Honour in regard to our affairs. It is not an exaggeration to say that we have yet to meet a more kind, generous hearted and God fearing Administrator than Mr. D. G. Shepstone. In saying this I am sure I am echoing the sentiments of all our brethren. So I was inspired to request Mr. D. G. Shepstone to perform the opening of this memorial school, not as the Administrator of Natal but as Mr. Shepstone. Had he not held the post he holds today I would still have humbly requested him to do this great honour to us.

His Honour is one of the oldest associates of Mahatma Gandhi in South Africa, and, I would like to mention here yet another name connected with my father and that is of Mr. William Campbell of the Natal Estates Ltd., He too was connected with my father through his late father Sir Marshall Campbell. I mention Mr. Campbell's name here because it has been through his kindness and generosity and that of his Company, the Natal Estates Ltd., that the ground on which this function is being held was levelled up as a playground for our school children. The story of how it was done is a very pleasant one.

I was at my wits end as to how I could get the ground levelled. I called for estimates and the figure came to £500, which I could ill afford to spend. It just dawned on me to ask the Natal Estates if they could do the job as cheaply as possible. Two or three days later as I returned from my early morning walk I was surprised and shocked to find a bulldozer working full swing on the ground. My heart was beating and I said to myself how can these people do the job without telling me how much it was going to cost? However before I could

make further enquiries the job was beautifully completed in two days and when I went to thank the management over the phone for the promptness with which it was done and yet wondering what the bill was going to be, I almost lost my breath when I was told that the Natal Estates were happy to inform me that the job had been done free of charge for which I had to thank Mr. William Campbell. I am sure I am voicing the sentiments of my brethren when I say how deeply

grateful we are for this generous gesture on the part of Mr. William Campbell and the Natal Estates Ltd.

Speaking on behalf of myself and on behalf of the Settlement it gives us intense pleasure to express to your Honour our deepest sense of gratitude for having so very generously responded to our humble invitation sacrificing your most valuable time and health. May God bless you with health and a long and happy life.

MESSAGES

THE following are a few of the many messages received on the occasion of the Golden Jubilee of the Phoenix Settlement and the opening of Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School by the Administrator Mr. D. G. Shepstone, on Saturday, June 26:

Prof. Albert Einstein (Princeton University)

"Wherever a moral genius like Gandhi has left his mark there grows a blessed and liberating work. For Gandhi, unlike most politicians, did not achieve results through exploitation of human weaknesses or even through organised force but through his convincing and irresistible example. It is very gratifying to see his son continue his noble work in his spirit and, like him, quietly serving. In this way one serves his own people and, beyond that, humanity with deeds seldom recorded in history books. May this work flourish and prosper."

Dr. Rajendra Prasad (President of India)

"I have great pleasure in congratulating the Indian community in the Transvaal on the successful fruition of their efforts. I understand that the school would supply a long felt want in the region and provide Indian children of the surrounding districts with all educational facilities. On this occasion our thoughts spontaneously turn to the difficult struggles and the humiliating experiences through which Gandhiji and Kasturba had to go at the threshold of their career in South Africa. It is a matter of gratification, therefore, that the school should receive the support of the local Administrator and the sympathy of the Department of Education. I have no doubt that the school, which has been started under the good auspices of Mr. D. G. Shepstone, will prosper, be the centre of Indian culture, and prove to be a worthy memorial to Mahatma Gandhi and Kasturba."

The Hon. B. G. Kher (High Commissioner for India in U.K.)

"I do hope, in course of time Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School will develop into a big educational centre spreading the message which India has to give to the world and which was personified in the lives of Gandhiji and Kasturba."

"It is very good of Mr. Shepstone to have agreed to perform the opening ceremony of the memorial building. I feel grateful to him for having agreed to do so."

The more I think, the more I believe that what Gandhiji taught us about truth, non-violence, the disadvantages of mechanization, the need for handicrafts and village industries, in short, the way of life which is described as the Constructive programme, which was also Gandhiji's definition of Swaraj or Home Rule, will be conducive to the greatest happiness of the largest of people all the world over. If your school contributes even a little towards this end, I am sure, we will have raised a more suitable memorial to Gandhiji and Kasturba than marble statues or temples can make."

Dr. John Haynes Holmes (Ardent Admirer of Mahatma Gandhi in America and Author of "My Gandhi")

"Congratulations on dedication of school in memory of your mother's sacred memory"

Dr. Homer A. Jack (Author of "Wit and Wisdom of Gandhi")

Fifty years ago Mahatma Gandhi established this Settlement as a place of experimentation in living and learning. Much has occurred in the eventful half-century to make one wonder whether man will ever learn to live—or to survive. It is fitting, nonetheless, that today a new chapter in this experimentation is written in the dedication of this school. It is especially

fitting that it be dedicated in the name of Kasturba, a helpmate to Mahatma Gandhi for 62 years.

"May the ideas and ideals for which the Gandhis lived be inculcated in the students who will attend this institution. Out of this school may there arise a leader of the new Africa who, using the techniques of Satyagraha forged in Natal fifty years ago, will again show the world how evil can be overcome by love. From Chicago, Illinois, United States of America, our hearts will be with yours as this school is dedicated."

Archdeacon Haywood Harris (Durban)

"I would like to send you all my congratulations on what has been achieved in the past, and to express my good wishes for the future of the work."

Rev. A. W. Blaxall

"When your illustrious father conceived the idea of establishing a Settlement where wholly devoted people might live, and visitors from various groups of our plural society could come for physical and mental rest, and particularly to gain spiritual vision and strength, he was truly inspired. In the brief span of his own stay in South Africa he was not privileged to see Phoenix develop as he had visualised; his task lay in wider fields as contemporary history records. But the seed he sowed has not died, and now half a century later, we with you are able to thank God for his life and leadership, endeavouring to carry on the task where he left it.

"South Africa, and indeed all the nations of the earth, have yet far to go before we realise the implications of our common humanity by united service to the Lord of all life whose name is Love. We need Phoenix today as its Founder dreamed it would be. We need more and more such settlements where a few people, wholly committed, may create constructive centres in which men and women of various tongues and traditions may find peace and time to wait on Him who alone can lead us into real life. As chairman of the S. A. Fellowship of Reconciliation, I assure you of our constant prayers at all times."

Dr. And Mrs. Edgar H. Brookes

Apologising for his inability to attend the function, Dr. Edgar H. Brookes writes: "You can well understand that we should like to have been with you as personal friends on this historic occasion, and we should also very

much have liked to pay tribute to your mother who is being so rightly commemorated on this occasion. All that we can do in the circumstances is to send you our heartiest good wishes, which we do herewith."

Mr. S. R. Naidoo

(Pietermaritzburg)

"This is an historic occasion and Phoenix will long be remembered as a sacred place to which it will be a duty of all Indians to pay their homage—a place with which is associated the name of Mahatma Gandhi. We wish the celebration success."

Mr. M. A. MOTALA (Durban)

Mr. M. A. Motala, well-known merchant of Durban, writes:—

"In view of my close association with your late parents over a period of many years, I feel greatly honoured and privileged to be asked to send my best wishes and congratulations to you personally and to your family and the Trustees of the Phoenix Settlement on the completion of yet another of your undertakings for the educational and social uplift of our people."

To commemorate a historical occasion such as this, I am happy to make a donation of twenty-five guineas (£26 5s.) and suggest that the Trustees consider the purchase of suitable books for the school library which is to be inaugurated in due course. With best wishes"

On behalf of himself and his co-Trustees, Mr. Manilal Gandhi wishes to express his deep sense of gratitude to Motala for his most generous gesture.

Sir Paul Dukes, K.B.E.

Sir Paul Dukes, who had recently given interesting lectures on Yoga in Durban, sent good wishes on the attainment of the Golden Jubilee of the Phoenix Settlement and congratulations on the building of the school in memory of Kasturba Gandhi

Dr. S. Cooppan

"I send my felicitations on this memorable occasion. The school is a fitting monument to that illustrious lady, and is a welcome additional aid in our battle against illiteracy. May the occasion of the Golden Jubilee of the Phoenix Settlement be a timely reminder that Gandhiji's creed of non-violence and daring practice of it is the only sane way to the establishment of harmonious

human relationship in our multi-racial society."

Rev. And Mrs. Adendorff

(Methodist Church of South Africa)

"Mr. and Mrs. Adendorff are happy to note the progress made in fulfilment of the noble conception of the late Mahatma Gandhi at Phoenix, and hope that the future of both the Settlement and the school will be attended with much success and blessing."

Mr. Sorabjee Rustomjee

Mr Sorabjee Rustomjee, who was unable to be present at the opening of the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School, as he was in mourning over the recent loss of his beloved brother Mr. Jalbhoy Rustomjee, writes:

"It is singularly appropriate that the school should be opened by a great South African, the Honourable D. G. Shepstone, whose noble work in the cause of Indian education has been enshrined in the hearts of the Indian people. No better person could be associated with the name of that great founder of the Settlement, Mahatma Gandhi. I feel deeply that I should be absent on this great occasion for the affinity between Mahatma Gandhi and the Rustomjee family is such that but for circumstances beyond my control I should have been present."

Phoenix Settlement's Golden Jubilee

(Continued from front page)

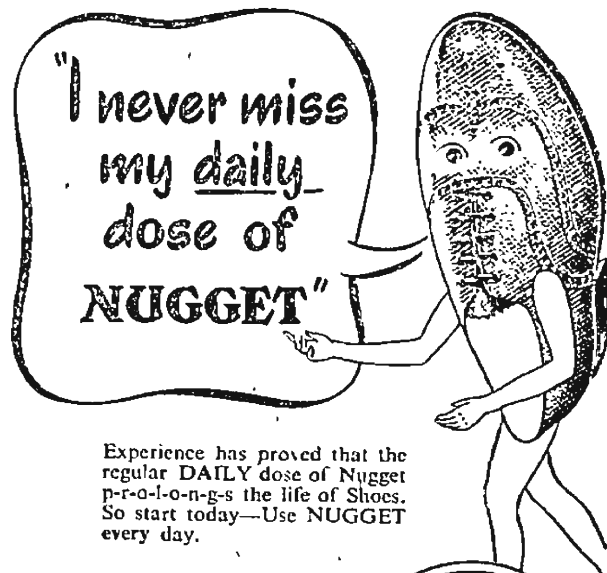
Mr. Manilal Gandhi also welcomed vice-Admiral Campbell and Mrs. Campbell and presented Mrs. Campbell with a beautiful basket of flowers.

The Administrator then delivered his speech, which appears elsewhere in this issue, and then walked up to the entrance of the school and declared the school open by opening the curtain. Flowers were showered upon him and the two pictures while this was being done.

Mr. Manilal Gandhi then delivered his speech which appears elsewhere in this issue.

The time was too short as the Administrator had another urgent appointment and so just a few of the many messages were read by one of the Trustees of the Settlement Mr. M. B. Naidoo vice-Principal of the Sastri College and a vote of thanks to the Administrator brought the very happy and interesting proceedings to an end with the singing of the Indian National Anthem, Jana Gana Mana.

Tea and refreshments were then served to all the guests and hampers were given to all the school children.

Experience has proved that the regular DAILY dose of Nugget p-r-o-l-o-n-g-s the life of Shoes. So start today—Use NUGGET every day.

There's a Nugget Shade for every shoe that's made!

Translation Of Prayers Sung In The Indian Vernacular

At The Opening Of The Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School

On June 26 By The Administrator, Mr. D. G. Shepstone

O Thou who art in earth and heaven and in the wide spaces between we worship thy splendour most adorable.

Thou whose Spirit guides us all, lift up our thoughts to that Supreme Wisdom.

O God who art Light,
destroy in us all that is evil,
nourish all that is good,

Thou who art Joy and Goodness,
we worship Thee.

Giver of happiness and all good things,
we worship Thee.

Thou God of grace and yet more grace,
we worship Thee.

O Lord, I do not pray for kingdom, nor for heaven, nor to be re-born. I pray only that all living beings who are suffering in this earth be relieved of their sufferings.

I bow to Thee O Lord whose grace enables the dumb to speak and the lame to climb mountains.

The real pain is not physical pain, nor mental pain; real wealth is not material wealth. To forget God is real pain; to remember Him is real wealth.

O God Almighty Thou alone art mother and father, Thou alone art brother and friend, Thou alone art knowledge, Thou alone art wealth, Thou alone art all.

Lead me, O Lord, from Untruth to Truth, from darkness to light, from death to immortality.

Islamic

I, the sinner, come to Thee for Protection.

God is one. There is none else but He.

He is the Creator of all; none can create Him.

O Lord! All my actions are begun in Thy name

Thou art ocean of Mercy, Thou art Kindness; Thou art Creator and Owner of this Universe. I pray to Thee; I seek Thy help;

Thou art Dispenser of Justice. Direct me to the path of righteousness—the path of those who are Thy disciples and have received the blessings of Thy mercy; not the path of those who have sinned against Thee and have gone astray.

Zoroastrian

Oh Lord, show me the path of true righteousness, so that I may ever remain there singing Thy praise. Take me where Thou wilt but let me go forward; bless my life with freshness; let me experience heavenly bliss.

Christian

Our Father (which art in Heaven, Hallowed be Thy name. Thy Kingdom come. Thy will be done in earth, as it is in Heaven. Give us this day our daily bread, and forgive us our trespasses as we forgive those that trespass against us, and lead us not into temptation, but deliver us from evil, for Thine is the Kingdom and the Power, and the Glory, for ever. Amen.

(One Minute's Silence.)

Indian Version Of Lead Kindly Light

Sung by Miss Sarojini Desai

English song by Miss Zubelda Barmania

Lead, kindly light, amid the encircling gloom.

Lead Thou me on:

The night is dark and I am far from home,

Lead Thou me on.

Keep Thou my feet, I do not ask to see

The distant scene; one step enough for me.

I was not ever thus, nor prayed that Thou
Should'st lead me on;

I loved to choose and see my path, but now

Lead Thou me on.

I loved the garish day and spite of fears,

Pride ruled my will, remember not past years.

So long Thy power hath blest me, sure it still
Will lead me on,

O'er moor and fen, o'er crag and torrent till

The night is gone.

And with the morn, those angel faces smile,

Which I have loved long since and lost awhile.

Amen.

OUR THANKS

THANKS to all those who had directly or indirectly helped in making the great occasion of the Golden Jubilee and the opening of the Kasturba Gandhi Government-Aided Indian School the success that it was should have been expressed at last Saturday's meeting but it was not possible to do so as the programme had to be curtailed owing to His Honour the Administrator having had another pressing engagement. We therefore now take the opportunity to do so through these columns.

We have firstly to thank His Honour the Administrator for having sacrificed a great deal of his precious time to grace the memorable occasion with his presence and kindly performed the official opening of the School.

We are thankful to all the Europeans and the many Indian friends who had graced the function with their presence and thus bore testimony to their great regard for Mahatma Gandhi and their kind affection towards us.

We are deeply thankful to all those friends who so kindly remembered us by sending messages of good wishes and blessings which will always be a source of great encouragement and hope to us.

We are thankful to Mr. N. V. Mehta of Universal Printing Works, Mr. V. J. Thacker of Messrs. T. P. Davehi, Mr. Ramchand of Messrs. Bombay Bazaar for their kind help in many ways.

We are thankful to Mr. Maneklal Jethalal of Jethalal Mithai House for kindly preparing the tea and very tasty sweetmeats.

We are thankful to Messrs. Ram Bros. the florists, for sup-

plying all the flowers and decorating the place and the pictures for the special occasion.

Our special and deep thanks are due to Mr. Dookie Ramdarie of our own district and his brothers who must be credited with all the outdoor decorations and arch work. Mr. Dookie had been working most energetically day and night and his assistance was most valuable.

We are thankful to the Principal of the school Mr. V. Murugan and the teachers for decorating the school building, and also the school children, who joyfully and willingly helped in every way.

We are thankful to the Architect Mr. Cornelius for preparing the plan and rendering useful help and to the chief builder Mr. Naicker and his assistants Mr. Peter and Mr. M. Govender all of our own district. They can well take pride in their work and also the African labourers, without whose hard work there would we have been.

We have to thank the staff of 'Indian Opinion' for quietly working day and night to bring out the Golden Jubilee Number and doing other printing in connection with the function.

We are thankful to Miss L. Scott of the Inanda Seminary for kindly lending us benches and to Messrs. Myhill for kindly supplying the chairs and crockery for the occasion.

We are thankful to Miss Sarojini Desai for singing during the prayer by special request the Indian rendering of "Lead Kindly Light" Mahatma Gandhi's most favourite hymn, and to Miss Zubelda Barmania, grand daughter of the late Mr. A. I. and Mrs. Kojas for singing it in English and to Mr. P. J. Chambers for kindly playing the piano by special request.

We thank Mr. Ramnath of the Verulam Box Factory for supplying us with the necessary timber for the platform.

SEEDAT BROS.

LIFE INSURANCE CONSULTANTS PRINCIPAL INDIAN REPRESENTATIVES OF
THE PROVIDENT ASSURANCE CORPORATION OF AFRICA LIMITED.

HEAD OFFICE: 65 PRESIDENT STREET, JOHANNESBURG.

We have pleasure in informing our clients and friends that we are
appointed the Chief Indian Representatives of the Provident
Assurance Corporation of Africa Limited.

The Corporation Transacts All Classes Of Insurance Including
LIFE, FIRE; MARINE, MOTOR CAR, BURGLARY, ETC.

- (1) Life Policies are world wide and free from Restriction as to travel, residence and occupation.
- (2) Life and Endowment Rates are Standard without any Asiatic Loading.
- (3) To protect your Estate at Death, be wise and buy an Estate Duties Protection Policy at Lowest Cost.

Office: 4, Hoosen's Building, 116 Queen Street, Durban.

Telephone: Office 21773, Residence 22679.

FOR
RUBBER STAMPS
AND
PRINTING
CONTACT
**STANDARD
PRINTING PRESS**
GENERAL PRINTERS
AND
RUBBER STAMP MAKERS
73 BEATRICE STREET — DURBAN
PHONE 21006
P.O. BOX 2782
TELEGRAMS ADDRESS
"BUGPRINT"
ESTABLISHED 1927

DHIRUBHAI P. NAIK

Travel, Insurance & General Agent

Book with us for your travelling by Air, Sea or Land either to India
or to any part of the world.

All types of Insurance—Life, Fire, Burglary, Riot, Storm, Accident,
Plate Glass, etc.

Consult Us Free of Charge For Your Income Tax, Personal Tax,
Writing Of Your Books, Trade Licences, Revenue Clearance Certificate,
Passports And Immigration Matters.

Representative: National Mutual Life Asso. Of Australasia,
Yorkshire Insurance Co. Ltd.

Telephone: 33-9033. 29e Commissioner Street,
JOHANNESBURG.

Phone
Day 24169

Phone
Night 833459

L. RAJKOOMAR (PTY.) LTD.

14, CROSS STREET, DURBAN.

Funeral Directors and Manufacturers of all classes of
Coffins and Wreaths

Contractors to the INTERNATIONAL FUNERAL
INSURANCE COMPANY, LIMITED.

Reg. Office: 39 CROSS STREET, DURBAN

Country Orders for Coffins and Wreaths
accepted by phone and despatched by rail
at the shortest notice.

INDIA LETTER

(From Our Own Correspondent)

Bombay, June 10.

THE Mahatma Gandhi Memorial Trust Fund proposes to intensify its activities on four fronts—anti-leprosy work, propagation of the Bhoodan (land gift) movement, medical relief for labour and the spread of the principle often emphasised by Gandhiji that all religions are equal.

The Committee has also drawn up schemes to spread and perpetuate the memory of the Mahatma. A sum of Rs. 1 crore is proposed to be spent on the construction of four national museums and memorial columns in places with which Gandhiji was associated. The four museums will be located at Rajghat at New Delhi and the Gandhi Ashrams at Wardha, Sabarmati and Madurai in the South. These museums will be equipped with up-to-date libraries of literature on Gandhiji and his philosophy. They will also contain albums of photos and pictures taken during Gandhiji's lifetime and depicting his multifarious activities.

In view of the keen interest Gandhiji took in anti-leprosy work, the Trust Committee has decided to constitute a Rs. one crore fund to take this work on a wider scale. So far its activities were limited to helping leprosy colonies, but now the committee will focus its attention on measures for the eradication and control of leprosy, particularly in rural areas. Facilities for training and research work will be provided at the training centres and the award of research scholarships. Two such training centres have already been opened at Wardha and Dalitpur in Madhya Pradesh.

The committee's programme to provide better medical facilities to labour includes construction of two hospitals, one at Calcutta and the other at Bombay. Negotiations for opening a hospital for jute labour at Calcutta are almost complete while those for a hospital in Bombay for textile labour are under way.

The committee has set apart a sum of over Rs. 13 lakhs for carrying Bhoodan propaganda and for helping in the distribution of land donations received. Last year the committee spent over Rs. 9 lakhs over this work.

The Trust is also keen to popularise the Japanese method of rice cultivation and proposes to set up demonstration centres

to train cultivators in this method. A sum of Rs. 9 lakhs has been set apart for this work.

Books containing extracts from all religions will be brought out by the committee to preach equality of all religions. Five lakhs of rupees will be spent on the publication of these books.

Other important allotments made by the committee include a sum of Rs. 10 lakhs for the Gujarat Vidyapith, an equal amount for helping old, invalid and needy social workers with a record of at least 15 years standing, a sum of Rs. 15 lakhs for a college in East Africa to teach and spread Gandhian philosophy.

Indian political circles were not surprised at the dismissal of Fazlul Huq Cabinet in East Pakistan. Mr. Huq and his United Front routed the Muslim League in the last election on programme of having friendly relations with India and the repudiation of the military alliance with Pakistan. This would not suit the Muslim League clique now ruling at the centre and trouble was expected for Mr. Huq and his new cabinet. With the abolition of democracy in East Pakistan, where 56 per cent of the total population of Pakistan reside, political circles expect further anti-Indian moves on the part of Pakistan and further deterioration in relations between the two countries.

After years of patient negotiations India's attitude has stiffened in regard to the three main problems between India and Pakistan viz. Kashmir, evacuee property and canal waters. In regard to Kashmir, India has already made it on par with any other State in India, by extending the Indian Constitution to the State. The Government of India has also taken unilateral step of taking over evacuee property and distributing the same to the refugees. These steps have brought a spate of protests from Pakistan. But the Government of India is not ready to wait indefinitely allowing the negotiations to drag on without an end. In regard to canal waters India has accepted the World Bank's award just to bring this dispute to an end, although it contains provisions which seem to India to be quite unfair. Now India cannot wait

any longer as the Bhakra Canal is now ready. The canal, the longest in the world, is 108 miles long. It was constructed one year ahead of the schedule. It is estimated that the canal will irrigate about 1.1 million acres of land in Punjab, Rajasthan and Pepsu and will transform the pattern of agriculture in the area. Additional irrigation facilities are expected to increase the agriculture yield of the area by Rs. 100 crores per annum. The Prime Minister is expected to release the waters from the Sutlej river to the canal for irrigation some time in the first week of July, where there will be more water in the Punjab rivers. The Government of India has decided that the Bhakra canal work will not be delayed whatever Pakistan might do about the dispute.

At present the final talks on World Bank's award are going on in Washington. The World Bank had confined the talks to engineers and other technical men. But now Pakistan has undertaken to inject politics in this dispute and has sent Sir

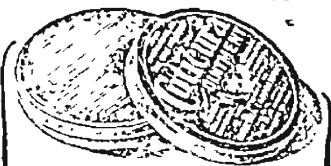
Mahomed Zafulla Khan, the Foreign Minister of Pakistan to Washington to re-open the issue. India is strongly against making this dispute political.

Mahatma Gandhi Memorial Fund

We wish to thank an anonymous donor for the donation of £2-2-0 towards the Mahatma Gandhi Memorial fund.

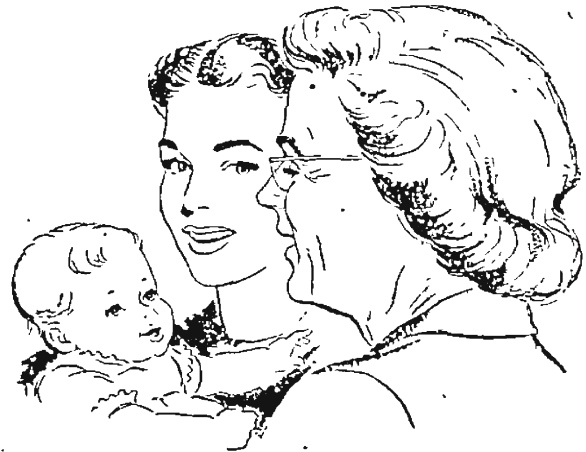
Cuticura

ANTISEPTIC OINTMENT

A cut, scratch or sore demands Cuticura—quick! This soothing, antiseptic Ointment is excellent for chafing, heat rash, scalp irritation, rough hands and tired, aching feet. Cuticura Ointment should be used in every household.

**PROTECTS from GERMS,
PROMOTES HEALING**

That's exactly what I
did, Mother . . .

If, whenever there is the risk of infection, you use the antiseptic which your doctor uses and recommends, then you cannot go far wrong. In this, as in all matters important to your health, it is advisable to let your doctor's experience be your guide.

DETTOL

REGD

Beechitt & Colman (Africa) Ltd., P.O. Box 1097, Cape Town.

R. VITHAL

Bookkeeper, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No 213 Messias House, Second Floor, 17 Commissioner Street, Ferreirastrawn, Johannesburg.

MY GANDHI

By DR. JOHN HAYNES HOLMES

Price 12/6 including postage

This book is written by one of Mahatma Gandhi's first most intimate friends in America and life long supporter of the great principles for which he stood and laid down his life.

To be had from:

'INDIAN OPINION,'
P/Bag, Phoenix, Natal

BOOKS FOR SALE

Just Arrived From India

- A Gandhi Anthology
—By V. G. Desai 9/-
- Which Way Lies Hope
—By R. B. Gregg 2/-
- Why Prohibition
—By Kumarappa 1/-
- Gandhi And Marx
—By K. G. Mashruwala 2/8
- Satyagraha In S.A.
—By M. K. Gandhi 15/-
- A Nation Builder At Work
By Pyarelal 1/6
- Bapoo's Letters To Ashram Sisters
—By Kaka Kalelkar 2/6
- The Wit And Wisdom Of Gandhi
—By Homer A. Jack 22/-
- Obtainable from:
'INDIAN OPINION,'
P/Bag, Phoenix, Natal.

BOOKS FOR SALE

GANDHIANA—D. G. Deshpande—(A Bibliography of Gandhian Literature)	5	0
PILGRIMAGE FOR PEACE—Pyarelal	12	6
TO STUDENTS—M. K. Gandhi	6	0
GANDHIAN ETHICS—Benoy Gopal Ray	2	0
BAPU—Marry F. Barr	4	0
COMMUNAL UNITY—M. K. Gandhi	25	0
FAMOUS PARSIS	7	6
SEVEN MONTHS WITH GANDHI—Krianadas	12	6
STORY OF THE BIBLE—S. K. George	6	0
A BIGHTEOUS STRUGGLE—Mahadev Desai	2	3
THE POLITICAL PHILOSOPHY OF MAHATMA GANDHI—Gopinath Dhewan	17	9
GANDHIJI AS WE KNOW HIM—Intimate and delightful incidents by various writers	9	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. I.—M. K. Gandhi	15	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. II—M. K. Gandhi	14	0
THE STORY OF BARDOLI—Mahadev Desai	6	0
FROM YERAVDA MANDIR—M. K. Gandhi	1	0
MAHADEV DESAI'S EARLY LIFE —By Narahari D. Parikh	2	6
DEHUMANIZATION IN MODERN SOCIETY —Rene Falop-Miller	1	0

Obtainable from:

'INDIAN OPINION,'

P. Bag, Phoenix, Natal.

..and **SUNBEAM**
is so economical too!

House- proud wives who strive to keep their homes bright and cheerful-looking, use Sunbeam...it gives that pleasing shine to floors and furniture!

And so economical too...a little Sunbeam spreads easily over a large area to shine for days on end.

Sunbeam makes work easy...saves time and money.

FOR BRIGHTER FLOORS
AND LIGHTER WORK
Always ask for

SUNBEAM
POLISH

Shines...
and shines
and shines

BOOKS FOR SALE

UPANISHADS FOR THE LAY READER —C. Rajagopalaohari	6	0
VEDANTA THE BASIC CULTURE OF INDIA —C. Rajagopalaohari	5	6
BHAGAVAD GITA—Abridged and explained by C. Rajagopalaohari	4	0
INTERNATIONAL SHORT STORIES —The best from 23 countries	17	6

Obtainable from:

INDIAN OPINION,

P. Bag, Phoenix, Natal.

BOOKS FOR SALE

Key to Health—Gandhiji	1	6
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Cleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhi—N. Bose	10	0
Public Finance and Our Poverty Gandhiji	3	0
Hindu Dharma—Gandhiji	8	0
Bhooaan Yajna	2	0
Sardar Vallabhbhai Patel (Vol.I)—N. D. Parekh	15	0
The Diary of Mahadev Desai—V. G. Desai	12	0

Obtainable from:

C/O INDIAN OPINION,
P. Bag, Phoenix, Natal.

Kasturba Gandhi Memorial Number

Copies of Kasturba Gandhi Memorial Number can be had at this office at 1s. 3d. including postage.

'Indian Opinion'
Phoenix, Natal.

M. J. PATEL

INTERNATIONAL SPORTS COMPANY
Importers & Exporters & General
Commission Agents

10 Peking Road, Kowloon, HONG KONG.

**Special attention is paid
to indent orders**

Write To Us For Further Particulars.

LIFE INSURANCE

Are you adequately insured?

Have you provided for your dependants?

Prepare for the future

Life Insurance gives peace of mind for the unknown future.

Insure with 'THE OLD MUTUAL' your friend for Life—
The S.A. Mutual Life Assurance Society, which has
best Bonus record in the WORLD.

Representative:—

DAYABHAI PATEL

P.O. Box 1760.
JOHANNESBURG.

Phones:— } Business 33-0711
              } Residence 33-5961

Tel. Add: "Charotar" Telephone: 33-9885.

MANCHESTER TRADING

—CO. LTD.—

ESTABLISHED 1923

Wholesale Soft & Fancy Goods Merchants

—&—

Direct Importers.

**47, Commissioner Street,
JOHANNESBURG.**

Cable & Tel. Add.: "HARGVAN".

Phone 29368

P. HARGOVAN & CO.

(PTY.) LTD.

**WHOLESALE MERCHANTS
AND IMPORTERS.**

P. O. BOX 1250.

155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

Phone 53.

Telegrams 'SOLANKI.'

P.O. Box 208.

Solanki & Co. Ltd.

Merchant & Direct Importers

**Extensive range always carried in
the following:**

Silks, Drapery, Toilets, Per-
fumes, Curios, Fashion Goods
and Jewellery, Wide Range of
Indian, Persian and Chinese
Carpets.

Stockists of well-known branded
Watches.

COPPERBELT PIONEER STORE

**Where Quality and Service
are Paramount.**

Luanshya,

Northern Rhodesia.

SHINGADIA BROTHERS

WHOLESALE AND RETAIL MERCHANTS

Drapery, Outfitting, Fancy Goods,
Curios Etc. Etc.

P.O. Box III. UMTALI, S. Rhodesia.

Tel: "Prem silk" or "Shingadia." Phone: 2523.

PREMIER WHOLESALERS

(Members of the Masboulana Wholesalers Association)

Everything for the African Trade. Prints, Khaki,
Calicos, Blankets, Shoes & Fancy Goods.

P.O. Box 319. Phone: 2523/Extn I.

UMTALI, S. Rhodesia

RHOD-INDIA LIMITED

Exporters, Importers & Manufacturers Representatives

Piece Goods, Hosiery, Jute Goods.

Enquiries Solicited. Prompt Attention.

"Aryan Mahal" 6th Floor,
Plot 43, "C" Road,

Churchgate Reclamation,

Cables "Indorhod."

BOMBAY, INDIA.

Phones: 29121/3 (Switchboard)
24179 (Manager)

Cables & Tel. Add:
"PROSPERITY" (All Branches)

P.O. Box 2197

(Established 1927)

Premier Produce Co. (Pty) Ltd.

General Wholesale Merchants
EXPORTERS AND IMPORTERS

Buyers and large Stockists of all kinds of Indian and European Groceries, Provisions, Soaps, Oils, Grains, Beans, Peas, Kaffircorn, Malt, Maize, Maize Products, Wheat, Wheaten Products, Crockery, Hardware and also Coal of all types.

All enquiries for Export and Import
to the Head-Office.

Head-Office: "PREMIER HOUSE"
364 Pine Street, Durban.

also at

JOHANNESBURG

Phones: 34-3554/5
P.O. Box 200, Fordsburg,
82, Crown Road,
Fordsburg, Johannesburg.

BENONI

Benoni Coal Site
Phone 54-1813,
Rangeview Coal Sites—54-2205
P.O. Box 392, Benoni.

Proprietors:

C. L. Patel, D. K. Patel
V. D. Patel, H. J. Patel
K. C. Patel.

The Star Clothing Factory

Wholesale Merchants

CLOTHING MANUFACTURERS

P.O. Box 237. Phone 514.

Jameson Road, Livingstone,
NORTHERN RHODESIA.

Our S.A. Representative:

H. L. Hompes & Co.,
(Pty.) Ltd.

Durban, P.O. Box 1301.
Johannesburg, P.O. Box 3480.
Capetown, P.O. Box 824.

—ATTRACTIVE— SAREE MATERIALS

Self Striped Georgette Crepes 45"
Green, White, Pink, Sky, Lemon
4/11 yd.

Self Check Fancy Voiles with Block
Designs 45" 4/11 yd.

Fancy USA Floral Voiles 38" 4/11 yd.

Two Tone and Rainbow Georgettes 45"
All Shades 4/11 yd.

Floral Bembergs 45" Red, Gold,
Green and Blue Designs 4/6 yd.

Bordered Georgette 45"
All Shades 3/11 yd.

Coloured Georgettes 45"
All Shades 3/11 yd.

Spotted Georgettes 45" Latest 4/6 yd.

Embossed Georgettes 45"
Basket Design 6/11 yd.

Georgette Jari Work Sarees
£4-10-0 each

Georgette Sarees Cotton Embroidery
£3/15/0 each

Benares and Tinsel Jari Borders
Big Range In Stock

BLOUSES

Chinese Embroidered Satin and
Georgette Blouses and Latest
Slippers 8/11 each.

CHAMPALS!

Plastic Fancy Tops with Heel
Size 3, to 7 18/6 pair
Also Leather 8/6 & 10/6 pair

Write For Samples:

JAYBEE SILK HOUSE

39 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

NEW TYPEWRITERS

POPULAR MAKES

Remington, Smith-Corona, Olivetti,
Hermes, R. C. Allen.

PORTABLE & STANDARD MODELS
AVAILABLE AT:

NATIONAL OFFICE SUPPLIES
(PTY. LTD.)

(Directors: N. V. MEHTA, J. P. GOKOOL, K. V. MEHTA)

LEGAL & COMMERCIAL STATIONERS
OFFICE EQUIPMENT SPECIALISTS

76 Victoria Street, Durban.

PHONES 22622
63535

P. O. BOX 1327
Tel. Add. NOSLIMITED.

For Quality Printing Consult:—

UNIVERSAL PRINTING WORKS

Commercial Printers & Calendar Specialists

9 Bond Street, Durban, Phone 25295.

પુસ્તક પર મુ' - અંક ૨૫
 તા. ૨ જુલાઈ, ૧૯૫૪.
 મુદ્રક નકલ પેની ૬.
 દર શુક્રવારે બહાર પડે છે.

ઇન્ડિઅન

ઓપિનિઅન

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે સને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.

ફીનીક્સ સંસ્થાનો સુવર્ણ મહોત્સવ.

કરતુરખા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કૂલનું એડમીનીસ્ટ્રેટરના હાથથી ઉદ્ઘાટન

મી. એમ. એ. મોટાલા
 (ડરખન)

ડરખનના જાણીતા વેપારી મી. એમ. એ. મોટાલાએ શ્રી મણીલાલ ગાંધી પર ફીનીક્સના સુવર્ણ મહોત્સવ અને કરતુરખા સ્કૂલના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે લખેલી કાગળ:

“તમારા મરહમ માતૃપિતા સાથે ના મારા ધણી વર્ષના નજીકના સંબંધના કારણે, કેળવણી અને સામાજિક જિનતિના કાર્યમાં થયેલી વધુ પ્રગતીને માટે તમને તમજ તમારાં કુટુંબીજનોને અને ફીનીક્સ સંસ્થાના ટ્રસ્ટીઓને અભિનંદન અને શુભેચ્છાઓ પાઠવતાં મને ધણેજ આનંદ થાય છે અને તેને હું એક લેખને સમજીને હું આવા મહાન પ્રસંગની યાદગીરી તરીકે પચીસ ગીનીની બેટ મોકલતાં મને ધણે આનંદ થાય છે અને ટ્રસ્ટીઓને મારી નમ્ર સુચના છે કે એ રકમનો ઉપયોગ નિશાળને અંગે થનારાં પુસ્તકાલયને માટે સાધક પુસ્તકો ખરીદવામાં કરવા માં આવે.”

[શ્રી. મણીલાલ ગાંધી પોતાની વતી તેમજ પોતાના કુટુંબીજનો વતી તેમજ ફીનીક્સ સંસ્થાના ટ્રસ્ટીઓ વતી મી. મોટાલાની આ મુદ્દર ચેષ્ટાને માટે તેમને કાર્દિક આભાર માને છે.]

ફીનીક્સ સંસ્થા તેના પચાસ વર્ષના ઇતિહાસમાં એવી સુંદર રીતે શણગારાયેલી નહોતી જેવી શનીવાર જીન તા. ૨૬મીના નાટ્યાલના એડમીનીસ્ટ્રેટર મી. ડી. જી. મોખ્સટનના હાથથી કરતુરખા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કૂલનાં યજ્ઞેનાં ઉદ્ઘાટન વખતે શણગારાઈ હતી. પ્રતિકુળ સંજોગોને લીધે તેના વ્યવસ્થાપકો સંસ્થાના ઇતિહાસમાં તેના આ મહાન પ્રસંગની ઉજવણી કરવાની આખતમાં મંદ હતા. પરંતુ હેલ્થ એક મહિનામાં અચાનકજ કામ ચાલવા માંડ્યું. તેમાં પોતાનાં માતૃથીના સ્મારક તરીકે બંધાયેલી કરતુરખા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કૂલનું ઉદ્ઘાટન કરવાનાં સંસ્થાના મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી શ્રી. મણીલાલ ગાંધીના નમ્ર આમંત્રણને નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટરે સ્વિકાર કરવાની ઉદારતા દાખવવાથી તેને ઉત્તેજન મળ્યું. એડમીનીસ્ટ્રેટરે તે સંસ્થામાં એડેડ રીતે સત્કાર ઝાંઝાળ યજ્ઞ શકે એટલે તેમને સત્કાર સારામાં સારી રીતે કરવાની સવળી તર્ફવારીઓ ચાલી. આમ આ મહાન પ્રસંગની ઉજવણી નિશ્ચિત યજ્ઞ અને ઠોષક ચમત્કારિક હાથથી સવેગે કામ થવા લાગ્યું. ઇશ્વર હજી કામ કરી રહી હતી અને કામ કરનારાઓ તેના હૃદયીયાર હતા. એ બધું જીવી રીતે થયું એ હજી પણ એક અમકારજ રહ્યો છે. શક્યાત ફીનીક્સ સંસ્થાના સુવર્ણ અંકના પ્રકાશનથી યજ્ઞ તેની સાથે સાથે જ, રસ્તાઓપર સમારકામ થવા લાગ્યું. રસ્તા જેવી ખરાબ હાલતમાં હતા એ તેના અનુભવ લેનારાઓ સારા પુરાવો આપી શકે છે. રસ્તાના સમારકામની સાથે સાથે બીજી પણ ટાપટીપો થવા લાગી. કેમ જાણે ઇશ્વરે પોતાના સવળાં તત્વો કામે લગાડી દીધેલાં નહિ હોય. પ્રાંતિક રસ્તાઓ અનાવનાર ખાતાના માણસો હેલ્થાં તથા ચાર અઢવાડીયાંઓથી જે જોરશોરથી કામ કરી રહેલાં જોવામાં આવ્યા હતા તેવા બાગ્યેજ કહી જોવામાં આવ્યા છે. નાટક એસ્ટેટસ પણ કહેવાનીજ વાટ ન જોતા હોય તેમ તુરતજ મેનરોડપરથી સંસ્થામાં જવાને ખાતગી રસ્તા યુધારવામાં ઉદારતાથી મદદ કરવા તેઓએ માણસોને મોકલી આપ્યાં. અને છેલ્લે દિવસે તે પ્રાંતિક રસ્તા અનાવનારાઓ જાને એટલા ઉત્સાહમાં આવી ગયા કે છેક નિશાળ સુધી રસ્તાને છેલ્લી હાથ મારી જવા અને ખરોખર છે કે નહિ એ જોવા આવી ગયા. ડીસ્ટ્રીક્ટમાં વસતા ખંતિ આખી જગ્યા ધન પતાકાઓ વડે શણગારવામાં ઉત્સાહજેર અને કમાનો બાંધવામાં મદદ કરવા લાગી ગયા. સવળું કાર્ય ગ્રેમ બાવથી મહાત્મા ગાંધીજી ઇચ્છે એ મુજબજ થવા લાગ્યું. તેમને આત્મા અમારી વચ્ચે હતો અને તેમના અને પુ. કરતુરખાના આશિર્વાદ અને ઇશ્વરની સદાયતાથી એ સવળું કાર્ય સુંદર રીતે સરળ થયું.

આ શીયાળાની નુકામાં સુધી ઋતુ ગણાય છે જ્યારે કુલો બાગ્યેજ મળે છે અને મળે તે ઘણાંજ મોંઘાં હોય છે. તેમ છતાં કુલ વાળાઓ દગલાખંધ કુલો લાવ્યા અને આખાં રથજને સુશોભિત બનાવી દીધું. નિશાળનું વિશાળ મકાન નિશાળના પ્રીન્સીપલ અને શિક્ષકોએ ઘણી મહેનત લઈ નિશાળના વિદ્યાર્થીઓ ને કામે લગાડી સુંદર રીતે શણગાયું હતું.

નિશાળમાં દાખલ થવાના અગ્રભાગને વીસ શીટ ઉંચા અને ૨૭ શીટ પહોળા પડદથી બંધ રાખવામાં આવ્યો હતો. પડદની પાછળ ધારની એક બાજુએ મહાત્મા ગાંધીજી અને બીજી બાજુએ પુ. કરતુરખાની મોટી છબી પુખ્તો વડે શણગારી સુકવામાં આવી હતી. બારીની પાળ ઉપર સંસ્થાના પચાસ વર્ષના ચિન્હ તરીકે પચાસ દીપકનાં ઠોડીયાં સુકવામાં આવ્યાં હતાં.

વેપારીઓને માટે વર્ષની આખરી હોષ રોક લેવાનો વખત હતો અને શનીવારનો દિવસ હતો જ્યારે ખપોરે એક વાગે દુકાનો બંધ કરવાની હોય, એટલે એવા દિવસે અહી વાગે લોકોની મોટી દાબરી યજ્ઞ કે કેમ એ શંકા રહેતી હતી. તેમ છતાં સહીસકામતી દાખલ પંદરસો માણસોની સગવડ રાખવામાં આવી હતી. દોઢ વાગ્યા સુધી તેા હજી લોકો જીનજાજ જોવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ ત્યારથી એક કલાકમાં ટોળાખંધ આવવા લાગ્યાં અને અણતરી વિનાની કારો આવવા લાગી અને હજીર ઉપર લોકો યજ્ઞ થયા. એ ઉપરાંત ૨૦૦ ઉપર નિશાળનાં છોકરાંઓ હતાં.

આવી મોટી સંખ્યાને માટે બંધ જગ્યા તપ્યાર નહોતી તેથી સમા ખુલ્લાં મેદાનમાંજ થવાની હતી. દિવસ ઉગ્યો સારથી દંડી દવા જોરથી કુંકાઇ રહી હતી અને બધો શણગાર મેદાન મેદાન કરી રહી હતી. ઇશ્વર લાજ રાખે એવી સૌ પ્રાર્થના કરી રહ્યા હતા. ખપોરના ૧૨ વાગ્યા પાદ હવા બંધ યજ્ઞ અને શીયાળાના દંડાં દિવસને બદલે બર ઉનાળાને બરમ દિવસ યજ્ઞ ગયો.

એડમીનીસ્ટ્રેટરનું અહી વાગ્યે આગેમન થયું. શ્રી મણીલાલ ગાંધીએ તેમને સત્કાર કર્યો, તેમની સાથે એજ સવારે ડરખનમાં આવેલ ખીટીશ તૌકાદળના સર સેનાપતિ વાઇસ એડમીરલ જે. એમ. આર. કેમ્પબેલ અને તેમનાં પતિન હતાં. નિશાળનાં ૨૮૦ છોકરાંઓ એડમીનીસ્ટ્રેટરને સત્કાર કરવા રસ્તાની બંને બાજુએ (અનુસંધાન પાને ૨૧૫ મે)

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

શુક્રવાર તા. ૨ જુલાઈ, ૧૯૫૪.

હીંદના હાઈ કમીશનરની ઓપીસ

યુનીયનમાં હીંદના હાઈ કમીશનરની ઓપીસ હવે અંધ થઈ છે. હાઈ કમીશનરને જેથી કાંઈ આદ તેનાથી કંઈ પણ હેતુ સરતો હોય તે હીંદ અને યુનીયન વચ્ચે પોસ્ટ ઓપીસનો હેતુ સરતો હોતો અને વધુમાં હીંદ સરકાર પોતાના પ્રતિનિધિ દ્વારા અહીંની સ્થિતિથી નીકળી રીતે વાકેફ રહી શકતી હતી. એ સિવાય યુનીયનમાં વસતા હીંદીઓને હીંદની વૃદ્ધ જણાતી હતી એ સવળાનો હવે અંત આવ્યો છે. પરંતુ એ તો યુનીયન સરકારની દયાપર નભવા જેવું થયું. અમારી દષ્ટિએ હાઈ કમીશનરને પાછા ઓલાવી લેવા પછી હાઈ કમીશનરની ઓપીસ ચાલુ રાખવી એ જીલ બરેલું હતું. યુનીયન સરકારે આજ મુદ્દા તેમાં કશો વાંધો નહિ હોવાનો એ તેની ભયમનસાઈ જ ગણાય. હાઈ કમીશનરને પાછા બોલાવી લેવા પછી ઓપીસ અંધ કરી ચાલ્યા જતાં તે કિટી શકત. હાઈ કમીશનરની ઓપીસ અહિં રાખવી એ યુનીયન સરકારના કરતાં આપણા લાભનું વધારે હતું. હવે યુનીયન સરકારના કહેવાથી એ ઓપીસ અંધ કરવી ગૌરવ કે સ્વમાનભરેલું લાગતું નથી.

યુનીયન સરકાર તરફથી જીએક થઈ રહેલાં અપમાનનો સામનો કરવાને હીંદને કોઈ બીજા અસરકારક માર્ગ નથી મળી શકતો એ ખરેખર શોચનીય છે. વેપારપરના અંધનો પણ ખરી રીતે નામનાજ છે. પરંતુ આ આયતમાં વધારે વાંક તો આ દેશમાં આપણા લોકોનો છે. આ-

પણોમાં દેવદાઝની પુરી ખાખી છે. હીંદને વેપારના પ્રતિબંધો મુકેલા હોવા છતાં હીંદીઓની દુકાનોમાં હીંદનો માલ અટબક વેવામાં આવે છે અને તેમાં કાળી અટબક પણ બેઠુંએ તેટલી થાય છે. એ માલ ક્યાંથી અને કેવી રીતે આવે છે એ વેપારીઓને પુછનાર કોઈ નથી. તેને માટે ખતર તદ્દયારજ હોય છે જેપરથી સિદ્ધ થાય છે કે અહીંના રાજ્યમાં પણ દેવદાઝની ખાખી છે. બે તેઓ સન્યતિય હોય તો હીંદથી આવતા સવળા માલનો અહિંકાર કરે. તેમ કરે તો વેપારીઓ એ માલ મંગાવવા અંધ થાય. એથક એ માલ હીંદથી પચારો નથી આવતો. વેપારીઓના અતુર આડતીયા એ તે બીજા અંધને, જેવા કે, સીંગાપોર અને પૂર્વ આફ્રિકાના અંધોપર પ્રથમ મોકલે છે અને એ અંધોપરથી તે દક્ષિણ આફ્રીકા મોકલવામાં આવે છે. આપણે પોતેજ બે એવો બ્રદાચાર કરતા હોઈએ તો હીંદ સરકાર આપણને મદદ નહિ કરતી હોવાનો આપણે વાંક કાઢી શકતા નથી. આ દેશમાં બે આપણે આપણા ન્યાયી હકોને માટે લડવા માંગતા હોઈએ તો આપણે આપણી જાતને, હીંદની સરકારને, યુનીયન સરકારને અને સૌને વફાદાર રહેવું પડશે. બોગ આપ્યા વિના કશું મળી શકવાનું નથી અને બે આપણે જરા પણ બોગ આપવા તદ્દયાર ન હોઈએ તો આપણાપર પડી રહેલી તકલીફોમાં આપણે બહારની મદદની આગા પણ રાખવી નહિ બેઈએ તેમ તેવી મદદને લાયક પણ નહિ ગણાઈએ.

હીંદના હાઈ કમીશનરની ઓપીસ અંધ

યુનીયનમાં હીંદ આવેના હાઇ કમીશનરની ઓપીસમાંથી નીચેના અખર અહાર પાડવામાં આવ્યા છે: દક્ષિણ આફ્રીકાની સરકારે યુનીયનમાંથી હીંદના પ્રતિનિધિને પાછા ખેંચી લેવામાં આવે એવી ઇચ્છા દર્શાવેલી હોઇ હીંદ સરકારે હવે એવું દરાવેલું છે કે એ ઓપીસ તા. ૧ જુલાઈ ૧૯૫૪થી અંધ કરવી. યુનીયનમાં હીંદના પ્રતિનિધિની નીમણૂક સૌથી પ્રથમ ૧૯૨૭માં થઇ હતી ન્યારે તેઓ હીંદ સરકારના એન્ટ

તરીકે લેખાતા હતા. ૧૯૫૧માં તે હાઇકમીશનર તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા. છેલ્લા હાઇકમીશનરને ૧૯૪૬ના મેમાં નાટાલમાં અસુક એકએપ્ટેડ લતાઓ સિવાયના બીજા લતાઓમાં પ્રોપર્ટી મેળવવાનો અને એકયુપેશનનો હીંદીઓનો હક જીનવી લેનારો એથીયાટીક લેન્ડ ટેન્ચર એન્ડ ઇન્ડિઅન રેસીડેન્સીયન બીલને યુનીયન સરકારે અહાલી આપી ત્યારે મસલત માટે હીંદ પાછા બોલાવી લેવામાં આવ્યા હતા. આ કાયદો મુસલવી

રાખવાની હીંદ સરકારની મામણી છતાં પસાર કરી દેવામાં આવ્યો હતો. યુનીયનની સર્વોચ્ચ સત્તાને આંચ આવ્યા સિવાય બંને સરકારો વચ્ચે મસલતથી સમજુતીપર આવવાનો વચવો માર્ગ લેવાની હીંદની સુચનાને યુનીયન સરકારે અવગણી હતી. દક્ષિણ આફ્રીકામાં વસતા હીંદના વતનીઓ સામેની વજુબિંદની નીતીને યુનીયન સરકાર અરધા લોકો ઉપર થયાં ચલાવી રહી હતી તેની આ કાયદાથી અવધી થઇ હતી. ૧૯૨૬ માં ઇપટાઉન એક્ટોમેન્ટ થયું ત્યારે આપવામાં આવેલી ખાતોઓના તેથી સદંતર અંગ થયો હતો. બીજા ન્યારે પાર્લામેન્ટમાં પ્રથમ દાખલ કરવામાં આવ્યું ત્યારે હીંદ સરકારે યુનીયન સાથેના વેપારના કરારને અંત લાવવાની નોટીસ આપી હતી કે જેથી તેને જરૂરી જણાય તેવાં તે સામા પગલાં લેવાને છડું રહી શકે.

બીજા ન્યારે પાર્લામેન્ટમાંથી પસાર થઇ મ્યું ત્યારે હીંદ સરકારને કામું કે હાઇ કમીશનરનો યુનીયનમાં વસવાટ ચાલુ રાખવાથી કશો ઉપયોગી અર્થ સરતો નથી. છતાં તેણે એવી આશા રાખી હતી કે અવિધ્યમાં કોઇ પણ વખતે સ્થિતિ મુધરશે અને એ આશાથી હાઇ કમીશનરની ઓપીસ એક નીચલાં દરજ્જાના અમલદારદાર ચાલુ રાખી હતી. હવે ન્યારે યુનીયન સરકાર કેટલાંક વર્ષથી ટકી રહેતો એટલો સંબંધ પણ તોડી નાંખવા માગે છે ત્યારે હીંદ સરકારને બીજા કશો ઇલાજ રહેતો નથી. આથી અપેદ તેણે યુનીયનમાં પોતાની ઓપીસ જુલાઈ તા. ૧ લી થી અંધ કરવાનું નક્કી 'કયું' છે. અવિધ્યમાં બંને સરકારો વચ્ચેનો વ્યવહાર યા તે પરચારો હીંદ માથે અથવા લંડન માંના બંને દેશોના હાઇ કમીશનરો દ્વારા રાખવામાં આવશે.

કેરુરબા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કુલનું ઉદ્ઘાટન નાટાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરનું લાખણ

શંનીવાર જુન તા. ૨૬મીના શીનીકસ સંસ્થાના સુવર્ણ મહોત્સવના ઐતિહાસિક પ્રસંગે કેરુરબા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કુલનું સત્તાવાર રીતે ઉદ્ઘાટન કરતાં નાટાલના નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટર મી. ડી. જી. શેપ્સટને નીચે પ્રમાણે બાપણ કહ્યું હતું: નાટાલમાં હીંદી મા ખાખોની એક પ્રશંસનીય ખાસીયત એ છે કે પોતાનાં છોકરાઓને માટે તેઓ બહુવવાની તક મેળવવાને ઘણાંજ ઉત્સુક હોય છે. નિશ્ચયો ખાંધવામાં પોતાનો કાલો વગર સંકોચે તુરંતજ આપી દેવા માટે હીંદી કામની હું ઘણીવાર પ્રશંસા કરી ચુક્યો છું. હું સારી રીતે જાણું છું કે તેઓ ઘણીવાર મળ ઉપરાંત પણ આપે છે. જુદી જુદી કોમોને પોતાની જાત મહેનતથી પોતે ખાંધેલી શાળાઓને પોતાના ધર્મ સુચક, સમાજ સુચક કે ઉદારતાથી દાન આપનારનું નામ આપવાની ઇચ્છા થાય એ સ્વાભાવિક જ છે. સુચવમેલાં નામે વધારે પડતાં લાંબાં ન હોય અથવા હયાત નાંમોનાં જેવાં જ ન હોય લાં સુધી મેળવણી ખાતું નથી અંધાવેલી શાળાઓના માલીકો એ સુચવેલાં નામે ખુશાથી સ્વિકારી લે છે. આથીજ કેટલીક શાળાઓ આર્થ સુચક સમા, શ્રી વિષ્ણુ, તાલેવંત સીંદ વિગેરે નામોથી ઓળખાય છે. બીજાઓએ વળા હીંદના આ દેશમાં પોતાના પ્રતિનિધિઓને માન આપવા તેઓનાં નામે આપવાની

ઇચ્છા દર્શાવેલી છે જેમ કે ધાત્રા કોલેજ અને સર કુર્મા રેડી સ્કુલ. આજે હીંદના સૌથી મહાન તતુજ મહાત્મા ગાંધીનાં પલિનું નામ ધારણ કરતી શાળાનું ઉદ્ઘાટન કરવાનું આમંત્રણ અપાયું છે. આજે આ સમામાં મહાત્મા ગાંધીના વ્યક્તિત્વ ઉપર બોલવાની ખારે જરૂર નથી. જમતની રમણુમીપર તેમણે બજવેલા મહાન બામથી સૌ કાઇ વિદિત હોઇ એ વિગે કંઈ વધુ કહેવાની ખારે જરૂર રહેતી નથી. તેઓ ડરખનમાં ઘણાં વર્ષ સુધી વકીલાતનો ધંધો કરતા હતા અને મોટી વયના લોકોને તેઓની સખ્યતા, સત્યનિષ્ઠા અને તેઓના ઉચ્ચ આદર્શોનું સ્મરણ હશે જ. નાટાલના હીંદીઓમાં તેમના પ્રત્યે પુન્ય ભાવ હોય એ સ્વાભાવિક છે, ખાસ કરી ન્યારે આપણી વચ્ચે તેમની ઘણીજ નજીકનો સંબંધ ધરાવતા તેમના પુત્ર શ્રી. મણીલાલ ગાંધી છે, કે જેમની મહેનત અને ઉત્સાહ બરી દોરવણીને આ શાળા ધણે અંશે આભારી છે. તેમનો ઉત્સાહ એટલો ઘણો છે કે થોડાં વર્ષ ઉપર ન્યારે સમજરની ઘણીજ ખેંચ હતી ત્યારે પોતાનું ધર ખાલી કરી તે શાળાના ઉપયોગને માટે આપી દેવા પોતે તર્કમાર હતા પરંતુ જેમ તેમ કરી પા. ૨૦૦ના ખરચે સ્વિકારી શકાય તેવા બે કલાસ રૂમો તેમણે ઉભા કરી દીધા.

એ રીતે હાલની આ શાળાને પાયો રોપાયો હતો.

શાળા ધણી ન્હાના પાયાપર રૂઝ થઈ હતી. ૧૯૦૭માં આજે ન્યાં છાપખાનાનું મકાન છે ત્યાં મહાત્મા ગાંધીજી તરફથી તે રૂઝ કરવામાં આવી હતી. મહાત્મા ગાંધીજી જાતે તેમાં શીખવતા હતા અને તેમના સૌ થી પહેલાં વિદ્યાર્થીઓમાં તેમના પુત્ર મણીલાલ ગાંધી અને દેસાઈ ભાઈએ દત્તા. એ વખતે આજના જેવા શિક્ષણનો કાર્યક્રમ નહોતો! ઘણો વખત ઔદ્યોગિક તાલીમ અને વ્યવહારિક કાર્યમાં આપવામાં આવતો હતો.

આ નવી શાળાનું મકાન બાંધવાને દોઢો મહાનો પા. ૪૦૦૦નો ફાળો ટ્રાંસવાલના દોહીએ તરફથી ૧૯૪૪માં કરતુરખાના અવસાન બાદ તેમના સ્મારકાર્થે કરવામાં આવ્યો હતો. આદિ બાંધવામાં આવનાર શાળાને કરતુરખાનું નામ આપવામાં આવે એવી મહાત્મા ગાંધીજીની ઇચ્છા હતી. આ નવી બાંધાયેલી શાળાથી ગાંધીજી એ શીનીકસ સંસ્થા રચાવી એ વખતે પોતે સેવેલાં સ્વપ્નોમાંનું એક સિદ્ધ થયું છે. આ શાળાનું ૧૯૦૪માં રચાયેલી શીનીકસ સંસ્થાની પચાસ મા વાર્ષિકાલસ વખતે ઉદ્ઘાટન થાય એ ઘણું જ ઉચિત છે. તેના કરતાં વધારે સારો મહોત્સવ હું કશી નથી શકતાં.

કૌટુંબીક મંડળની બહાર આપણા માંના થોડાકને જ મહાત્મા ગાંધીજીના પતિના અંગત સમાધાનમાં આવવાને લાભ મળ્યો હતો. પરંતુ પોતાના પ્રિચિત પતિના પોતે કેવા વડાવાર સારી હતાં અને ન્યાં ન્યાં તેઓ તેમની સાથે જતાં ત્યાં ઘણી સારી છાપ પાડતાં હતાં એ આપણે સૌ કેટ જાણીએ છીએ.

આ તેમના નામની શાળા દોહીએ ની કળવણીમાં થતી પ્રગતીને એક વધુ પુરાવો છે. તેમાં કેટલી મોટી ઘમતી થયેલી છે એ જાનકાળનાં થોડાંક વર્ષ ઉપરજ નગર ફેરવવાથી જોઈ શકાશે. ૧૯૪૪માં ૪૫,૦૦૦ દોહી ઊકરાંએ નિશાળમાં હતાં, ૧૯૫૩માં ૬૬,૫૦૦ થયાં હતાં.

ખીજા બાથુએ ૧૯૫૧માં લેવામાં આવેલા વરતાપત્રકપરથી જોવામાં આવ્યું હતું કે ૧૬૦૦૦ ઊકરાંએને માટે નિશાળની કસી સગવડ નહોતી. ૧૯૫૪માં ૯૨૪૪ માટે નિશાળની સગવડ નહોતી. આ ઊકરાંએને માટે પુરતી નિશાળે ન થાય ત્યાં સુધી દેખીતી રીતે આપણે ગહેનત કર્યે જ છુટકો છે. તેઓને માટેની સગવડને વેગ આપવા અનેક માર્ગો વિચારાઈ રહ્યા છે. અને આવરથી જ ૭૦૦૦ ઊકરાંએને માટે પ્લેટુન રફ્ટો સરવવામાં આવી રહી છે કે જેના

વિના એ ઊકરાંએ નિશાળ વિનાનાં થઈ પડન. એવી સુચના થઈ હતી કે શિક્ષણ ક્રમને ઘટાડી એકસરખી શાળાએ કરવી. આ સુચના રિવકારવા માં આવી નથી તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે ૭૦૦૦ ઊકરાંએને માટે સગવડો પુરી પાડવાને ખાતર ૬૬૦૦૦ તું ધોરણુ ઘટાડવું જોવાવળી જણાયું છે. મારા જોવામાં એક જ ઇલાજ આવે છે અને તે એ કે વધુ નિશાળો બાંધવી.

નાટાલ ઇન્ડિઅન ટીચર્સ સોસાયટી એ એક ટ્રસ્ટ ફન્ડ ઉભું કરેલું છે એથી હું વાકેફ છું. એ ફન્ડમાં શિક્ષકો દર મહિને નીચમીન રકમો આપે છે કે જેથી વધુ નિશાળો બંધવા ને માટે નાણાં પુરાં પાડી શકાય. આ પગલું ઘણું પ્રશંસનીય છે અને શિક્ષકોના આદર્શવાદનો એક વધુ પુરાવો છે. ખાસ કરી જ્યારે હું બાદ કરું છું કે તેઓએ જાણે પગાર મળતો હોવાનું અને તેઓની પાસેથી વધારે પડતું કામ લેવાનું હોવાનું મને દસાવવાનો કેટલો પ્રયત્ન કરેલો છે.

જણાય છે કે થોડાંક વર્ષમાંજ આપણે સઘળાં ઊકરાંએને નિશાળો માં દાખલ કરવાની સગવડ કરી શકીશું સિવાય કે ઘણીજ વસ્તીવાળા ભાગોમાં ન્યાં લાયક રથો મેળવવાં ઘણાં મુશ્કેલ થઈ પડે.

ફરિયાદો કરવી ઘણી સહેલી હોય છે. જે છે તેને માટે આભારી થયું અને ભવિષ્યપર વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરવો પણ એટલોજ સહેલો છે પરંતુ તેમાં એટલી જાહેરાત મળતી નથી. આથી મને જાણીને વધારે આનંદ થાય છે કે શીનીકસ સંસ્થામાં જે સિદ્ધ થયું છે તે કરતાં વધુ સિદ્ધ કરવાની પ્રિટ રાખી રહી છે. આજે આપણી પાસે આ પ્રાથમીક શાળા છે. જેમાં ૨૭૯ ઊકરાંએની સગવડ છે. સરકારે તેની આંધણી ખાતે પા. ૪૦૦૦ આપેલા છે અને કેરકો માટે પા. ૩૪૦ આપેલા છે. સેપ્ટીકેટકના જાગરૂઓના ખર્ચ પેટે ખીજાં પા. ૧૦૦૦ આપવાનું વિચારાઈ રહ્યું છે.

ભવિષ્યમાં ટ્રસ્ટની ઇચ્છા બોડીંગની સગવડવાળી હાઈ સ્કૂલ બાંધવાની છે અને અંતે એક વિશાળ કોળવણી અને સંસ્કૃતિનું કેંદ્ર સ્થાપવાની છે કે જે ન્યાં પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને ઔદ્યોગીક અને યુનીવર્સિટીની તાલીમ આપી શકાશે. હું ઇચ્છું છું કે તમારી આ અભિલાષા સિદ્ધ થાયે અને જેઓએ આ સંસ્થા રચાયેલી છે તે સાદું જીવન અને ઉચ્ચ વિચારના મદાન ઉપાસકનાં આદર્શોની મિહિને આનંદ પ્રાપ્ત કરે.

હું આશા રાખું છું કે આ નિશાળ માં શિક્ષણ લેતાં ઊકરાંએ કરતુરખા

ગાંધીના સ્મરણને માન આપતાં શીખી તેમાંથી પ્રોત્સાહન લેશે. શ્રી. મણીલાલ ગાંધી જે આ સંસ્થાને પોતાનું જીવન અર્પી રહ્યા છે, તેમને તેમનાં કાર્યમાં સહજતા ઇચ્છું છું. આ મકાનમાંથી પસાર થનારા સૌ કોઈ નામરીકલવના

અને પોતાના જાતબાઈઓની સેવાનાં સર્વોચ્ચ આદર્શોનું પાલન કરવાને પ્રયત્ન કરશે એવી પ્રાર્થનાથી આ કરતુરખા ગાંધી. ગવર્નમેન્ટ એડેઃ ઇન્ડિઅન સ્કૂલને હું સત્તાવાર રીતે પ્રુદ્ધી મુકાયેલી જાહેર કરું છું.

શીનીકસ સંસ્થાનો સુવર્ણ મહોત્સવ (પહેલાં પાનાનું અનુસંધાન)

શિક્ષકોની દેખરેખ નીચે દ્વારમાં ઉભી ગયા હતા. એડમીનીસ્ટ્રેટરને નિશાળના મકાનમાં થઈ બહાર ખાસ માન્યો બનાવવામાં આવ્યો હતો તે પર લઈ જવામાં આવ્યા. ત્યાં અમેરીકાના વાઇસ કેન્સલ શ્રી. કાર્લસન અને સ્વામી નિશ્વજાનંદ તેમજ એડમીનીસ્ટ્રેટર ઉપરાંત વાઇસ એડમીરલ કેમ્પબેલ અને તેના પતિન બેઠાં હતાં.

સામાની શરૂઆત સંસ્થાના બાળો અને બાલિકાઓ તરફથી પ્રાર્થનાથી થઈ.

ત્યાર બાદ શ્રી મણીલાલ ગાંધીએ નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટરને આવાકાર આપનારાં થોડા શબ્દો કહ્યા અને તેમને પુષ્પદાર પહેરાવ્યો. નાદુરસ્ત તબીબતાના કારણે શ્રીસીસ શેપ્સટન દાબર રહી શક્યા નહોતા તે બદલ જેટ દર્શાવ્યા અને ઇશ્વર તેમને તુરંત સાદું કરી દે એવી શુભેચ્છા દર્શાવી.

શ્રી. મણીલાલ ગાંધીએ વાઇસ એડમીરલ કેમ્પબેલ અને શ્રીસીસ કેમ્પબેલને પણ સત્કાર કર્યો અને શ્રીસીસ કેમ્પબેલને પુષ્પોની સુંદર જારકેટ બેટ આપી.

ત્યાર બાદ એડમીનીસ્ટ્રેટર પોતાનું બાપણ ક્યુને જે અન્ય રથો બાપણ આપવામાં આવ્યું છે. બાપણ પુદ્ધ થયા બાદ તેમને નિશાળના દરવાજા સુધી લઈ જવામાં આવ્યા ન્યાં તેમજે પડદો ખેંચી મકાન ખુલ્લું મુકાયેલું જાહેર ક્યુને. એ ક્રીયા વખતે ઉપરથી તેમના ઉપર તેમજ પૂ. ગાંધીજી તથા પૂ. કરતુરખાની છબીઆપર પુષ્પ શરિ થઈ.

ત્યાર બાદ શ્રી મણીલાલ ગાંધીએ બાપણ ક્યુને જે અન્ય રથો આપવા માં આવ્યું છે

એડમીનીસ્ટ્રેટરને ખીજા અગત્યની રોડાણુ હોઈ વખત ઘણો કુંકો હતો તેથી સંસ્થાના એક ટ્રસ્ટી શાન્તી કોલેબના વાઇસ પ્રોન્સીપલ શ્રી. એમ. બી નાયડુએ આવેલા અનેક સંદેશાઓમાંના થોડાક જ વાંચી સંભળાવ્યા અને એડમીનીસ્ટ્રેટરને આભાર માન્યો અને દોહીના રાટગીન જન ગણ મનથી સુંદર અને રસીક મેળાવડો સમાપ્ત થયો.

ત્યાર બાદ સઘળા મહેમાનોને આ વિગેરે પીરસવામાં આવ્યાં હતાં અને નિશાળના ઊકરાંએને મોહકમાં પડીકાં આપવામાં આવ્યાં હતાં.

જોઈએ છે હાલકા

તમારાં સ્ટેશન કે સાઈડિંગે
પહોંચતા કરવા માટે
અમે ટનના
પા. ૭ આપીશું

ખાલી બેગો રેલ ક્રારાયું ભરી પાછી મોકલી આપીશું
વધુ વિગતો માટે લખો:

THE
BULLBRAND
FERTILIZERS LTD.
SARNIA NATAL.

શ્રીનીકમ સંસ્થાની તવારીખમાં આજનો દિવસ એક મહાન દિવસ છે. આ સંસ્થા એ મહાન તત્વજ્ઞાની ટોલ્સ્ટોય અને રશ્કીન-એક રશ્કીયન અને એક અંગ્રેજી ઉપદેશકા સિદ્ધાંતો પર રચાયેલા ઉચ્ચ આદર્શોથી મારા પિતાશ્રીએ પચાસ વર્ષ ઉપર રચાઈ હતી. એ બંને તત્વજ્ઞાનીઓ ખરા ખ્રીસ્તી હતા કારણ તેઓ ખ્રીસ્તી ધર્મનો માત્ર ઉપદેશ કરનારા નહોતા પરંતુ ખ્રીસ્તી ધર્મના સિદ્ધાંતોનું અર્થ પાલન કરનારા હતા. બંને સાદું જીવન અને ઉચ્ચ વિચારમાં માનનારા હતા, માનવ અધુરવ અને ધર્મરતું પિતૃત્વ માનતા હતા. અનેક ખ્રીસ્તી ધર્મીઓ કરતાં તેઓ ધર્મરતી વધારે નજીક હતા.

આ કારણથી એ બંનેના જીવનથી અને જે શિક્ષણનો તેઓ ઉપદેશ કરી રહ્યા હતા તેથી મારા પિતાશ્રી મુગ્ધ થયા મારા પિતાશ્રીના મોઢામાં મોટી ખાસીયત એ હતી કે જે વસ્તુને પોતે સત્ય માનતા તેનો જતનને ઉપદેશ કરવા પહેલાં પોતે જાતે જ પોતાના જીવનમાં ઉતારતા હતા. અને તેથી ટોલ્સ્ટોય અને રશ્કીનનું જીવન વાંચીને તેમને એટલી ઉડી છાપ પડી અર્થ કે ચોક્કસ કલાકમાં તેમણે પોતાનું આજુ જીવન બદલી નાંખવાનો નિશ્ચય કર્યો અને એક બાદબાહી જીવન યુગરનાર પોતાની સંઘર્ષ આર્થિક સંપત્તિ અને પોતાનું સર્વસ્વ માનવ હિતને ઠેકાણે અર્પણ કરી દેશ એક ક્ષણમાં સાધુ બની ગયા.

એ ક્ષણ સુધી તેઓ સ્વદેશમાં પોતા ના નજીકના બાઈ બાંડુઓનું પોષણ કરતા હતા અને પોતાનાં પરિન તથા બાળકોને આર્થિક જીવનની સંઘર્ષ સારામાં સારી વસ્તુઓ પુરી પાડી રહ્યા હતા. પરંતુ એ ક્ષણથી જીવન વિષેના તેમના વિચારો બદલાઈ ગયા અને માનવી માનવી વચ્ચે કશો તફાવત નથી અને તેઓનો પ્રેમ માત્ર પોતાના નજીક ના કુટુંબીઓ પ્રત્યે જ નહિ જવો જોઈએ પરંતુ કોઈ પણ પ્રકારના બેદ બાવ વિના માનવમાત્ર પ્રત્યે જવો જોઈએ અને તેથી સૌથી પ્રથમ તેઓ એ ત્યાગી જીવન યુગરનું જોઈએ એમ તેઓને સુઝાવું યત્ન. આથી સંઘર્ષી કુલ્મવી વસ્તુઓથી વિરક્ત થઈ ત્યાગી જીવન જીવવા લાગ્યા. જે વસ્તુ ખ્રીસ્તી ધર્મમાં ઉપદેશવામાં આવી રહી હતી તેનો સાર તેમને વેદોના એક જ મંત્ર માંથી મળી આવ્યો. એ હતો:

ઇશ્વારસ્પર્શિદમ્ સર્વમ્ વત્ (કંચ જન્મ્યાનં જન્મત; તેન ત્વકતેન પ્રૌજ્યા: મા ગૃધ: કસ્યરિવદ્ધનમ્. આ જન્મમાં જે કંઈ પણ છે તે ધર્મરથી વસાયેલું છે; તેને ત્યાગવૃત્તિ થી જોખવો; પરાઈ વસ્તુ પર લોભવૃત્તિ નહિ રાખો.)

આ ઉચ્ચ આદર્શોથી, ત્યાગી જીવન જીવવાના પોતાના વિચારોને અપનાવવાના અને જાત મહેનતથી ખેતી કરી પોતાનું યુગરના કરવા અને બાંધીને

શ્રી મણીલાલ ગાંધીનું ભાષણ

કરતુરખા માંથી ગવર્નમેન્ટ એડેડ ઇન્ડિઅન સ્કુલનું એડમીનીસ્ટ્રેટર તરફથી ઉદ્ઘાટન થયા બાદ શ્રી. મણીલાલ ગાંધીએ નીચે મુજબ ભાષણ કર્યું હતું.

સમય જાહેર સેવા કાર્યમાં અર્પણ કરવા તદ્દપાર હોય તેવા ડેટલાક-સાથી એને એકત્ર કરી તેમણે આ સંસ્થા રચાઈ. સંસ્થામાં વસનારાઓના સંતાનોને તેમજ મારા પિતાશ્રીના આ ઉચ્ચ આદર્શોની પ્રશંસા કરનારા જે માથાપોએ પોતાના સંતાનોને તેમના હાથ નીચે મુક્યા હતા તે સંઘળાને આ વાતાવરણમાં ઉછેરવામાં આવ્યા હતા. મારા પિતાશ્રી સ્વદેશ જવા દક્ષિણ આફ્રિકાનો દિનારો છોડી ગયા ત્યારે આ સંસ્થાના ધણા ખરા નિવાસીઓ અને તેઓનાં સંતાનો તેમની સાથે ચાલ્યા ગયા.

દક્ષિણ આફ્રિકાથી વિદાય થતાં પહેલાં મારા પિતાશ્રી દક્ષિણ આફ્રિકા માં વસતા પોતાના સ્વદેશ અધુઓના હિતને ખાતર આ સંસ્થાનું એક દ્રશ્ય કરી ગયા અને આજે તેમના એ આદર્શોનું સેવન કરનારાઓને માટે આ સંસ્થા જુદલી છે.

પોતાનાં સંતાનોને માટે મારા પિતાશ્રી પોતાનાં જીવનમાર્ગનો વારસો મુકી ગયા છે. એ સિવાય કશી કુલ્મવી વસ્તુઓ મુકી ગયા નથી. આજે અમારી પાસે કશું નથી. એકમાં એક પેની પણ નથી કે જે અમારી કબી શકીએ.

બહારથી મળતાં નાણાંમાંથી ન્યાં સુધી અમે સત્યને માર્ગે ચાલીએ અને આ સંસ્થાની વફાદારીથી સેવા કરીએ ત્યાં સુધી અમારા યુગરનાને માટે અમે જોઈતી રકમ ઉપાડી શકીએ પરંતુ તેમાંથી કશો સંગ્રહ કરી નહિ શકીએ. આ અર્થિનું અમારું જીવન છે. આજે જે કંઈ પણ ભજાએ તમે નિહાળો અને જે કંઈ પણ ખાનખાન તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે અને કુલોનો શણગાર અને આજના આપણા માનવતા મહેમાનને યાદગીરી દાખલ સંસ્થા તરફથી હમણાંજ આપવામાં આવનાર એટ વિગેરે સંઘળું પણ અમારી માલીકીનું નથી પરંતુ જાહેરનું છે જેના અમે ઝાંઘી છીએ.

શ્રીનીકમ સંસ્થાના દ્રશ્યની એક કલમ એ છે કે,

“દ્રશ્ય જાહેર પ્રજા તરફથી આપવામાં આવેલાં દાનમાંથી જાહેર પુસ્તકાલય અને નિરાણ બાંધી શકે અને દ્રશ્યીઓ જે કંઈ પણ નીચમે કરે તે મુજબ તેનું સંચાલન કરવા માં આવે. આવી બાંધવામાં આવેલી સંસ્થાઓને મારી પલિ કરતુરખાનું નામ આપવામાં આવે.”

આ કલમ મારા પિતાશ્રી અને માતૃશ્રી હૈદની આબાદીની લડતને અંગે કેદમાં હતાં અને ત્યાંજ મારાં

માતૃશ્રીનું અવસાન થયા બાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

આજે આ સંસ્થાના પચાસમા વાર્ષિકોત્સવ વખતે અમે ધર્મરનો ઉડો આબાર માનીએ છીએ કે ખાસ કરી ટ્રાંસવાલના અને સામાન્ય રીતે ખીજ બાઈઓની ઉદાર મદદથી તેમજ અરધો ખર્ચ નાટાક પ્રાંતિક સરકારે આપવા ની કૃપા કરેલી હોવાથી તેમજ જીવણી ખાતાએ સહાય અને મદદ આપવાની ઉદારતા દાખવેલી હોવાથી મહાત્મા અંધીની ધર્યા અમે પાર પાડી શક્યા છીએ.

અર્થિ મારે જીવાવડું જોઈએ કે આ સમારક જેનું ઉદ્ઘાટન કરવાની હમણાંજ નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટરે કૃપા કરેલી છે તેની પાછળ, તે મારાં માતૃશ્રીનું છે, તેના કરતાં વધારે મહત્વ રહેલું છે. જે એટલુંજ સાત્ર હોત તે નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટરને પોતાનો સમય તેમજ તંદુરસ્તીનો ભોગ આપી આટલે દુર જંગલમાં આપવાની તકલીફમાં નાંખવા એ મારી ધૂલતાજ ગણાય.

હું જીણવી ગયો તેમ મારા પિતાશ્રી-એ સંઘળી કુલ્મવી વસ્તુઓનો ત્યાગ કરી સૃષ્ટિને પોતાની કરી દીધેલી હતી. એટલે તેઓ અમારાજ પિતા હતા જેવો અમારાથી હાલો નહિ કરી શકાય. તેઓ હૈદના રાષ્ટ્રપિતૃ લેખાય છે અને મારા પિતાશ્રી તેમજ માતૃશ્રી બંને પ્રત્યે આજે એજ રીતે આદર બતાવાય છે. આથી આ સમારક મારાંજ માતૃશ્રીનું નથી પરંતુ જેમને હૈદીએ માત્ર માતા તરીકે સન્માન કરી રહ્યા છે તેમનું સમારક છે.

આથી આ સમારકનું ઉદ્ઘાટન લાયક રીતે કેમ કરવું એ પ્રશ્ન મને સુંઝતી રહ્યો હતો. મને લાગ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાનીજ કોઈક મહાન વ્યક્તિના હાથથી તે કરવામાં આવે તેજ ઉચિત ગણાય. અને મારી નજર નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટર મી. ડી. જી. શેપ્સટન ઉપર પડી. તે એટલા માટે નહિ કે તેઓ એડમીનીસ્ટ્રેટર છે પરંતુ તેમના મહાન પિતાશ્રી જેઓ એક જ ધંધાની રૂએ તેમજ માનવીઓ તરીકે મિત્ર અને સાથી હોઈ તેમની અને મારા પિતાશ્રી વચ્ચે નજીકની આંઠ રહેલી છે. વળી એટલુંજ નહિ પરંતુ આપણા હાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરનામાં પણ પોતાના પિતાશ્રીના જેટલાજ યુવો રહેલા છે જે આપણે તેમની સાથેના આપણા બંધાર પરથી નિહાળી શક્યા છીએ. મી. ડી. જી. શેપ્સટનના જેવા ઉદાર દિલના અને ધર્મરનો ૩૨ શંખનાર ખીજ એડમીનીસ્ટ્રેટર મળવા મુશ્કેલ છે એમ કહેવું હું નથી ધારતો કે જરાએ અતિશયોક્તિ બરેલું ગણાય.

આ કહેવામાં મારી ખાતી છે કે આપણું સંઘળા બાઈઓની લામણી હું વ્યક્ત કરું છું.

આથી આ સમારકશાળાનું ઉદ્ઘાટન કરવાનું આમંત્રણ મી. ડી. જી. શેપ્સટનને આપવા તેઓ નાટાકના એડમીનીસ્ટ્રેટર છે એટલા માટે નહિ પરંતુ મી. શેપ્સટન તરીકેજ આપવા ને પ્રેરણો હતો.

નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટર દક્ષિણ આફ્રિકામાં મહાત્મા ગાંધીજીના એક જીનામાં જીના સાથી ગણાય છે. અને અર્થિ હું મારા પિતાશ્રીના એક ખીજ પણ જીના સાથીનું નામ આપવા ઇચ્છું છું અને તે નાટાક એસ્ટેટસ લીમીટેડના મી. વીલીયમ કેમ્પબેલ છે. તેઓનો સંબંધ પણ મારા પિતાશ્રી સાથે તેમના મરદમ પિતા સર માર્શલ કેમ્પબેલ થઈ હતો. અર્થિ મી. કેમ્પબેલનું નામ આપવાનું કારણ એ છે કે આજે જે જમીન પર આ મેળાવડો યજ રહ્યો છે તેને આ શાળાના બાળકો માટે રમના મેદાન તરીકે સપાટ કરી આપવાની મહેનતખાની કરનાર જે કોઈ હોય તે ને મી. કેમ્પબેલ અને તેમની કંપની નાટાક એસ્ટેટસ લીમીટેડ હતાં. એ કેવી રીતે બન્યું એ વાત રસીક છે.

આ જમીનને સપાટ કઈ રીતે કરવી એ પ્રશ્ન મને સુંઝતી રહ્યો હતો. તેના અર્થનું અંદાજ કરાવતાં પા. ૫૦૦ નીકળ્યું જે ખરગવાની મારી તાકાત નહોતી. તેવામાં નાટાક એસ્ટેટસ બની શકે તેટલા ઓછા ખર્ચે કરી શકે કે કેમ એ તેને યુજવાની મને સુઝાવું યત્ન. એ. દિવસ બાદ મારા નીમમ મુજબ સવારના પહેરમાં ફરિને પાછો ઘેર આવું છું ત્યાં તે રાક્ષસી હુંલ-ડોઝર ધમધોકાર કામે લાગી અચેલું જોઈ મારા હોશકોથ ઉડી ગયા. મને વીચાર આવ્યો કે, “આ લોકો કવા કે બાવ બાવ હરાબ્યા પહેલાં કામ કરવા મંડી પડ્યા અને તેનો ખર્ચ કેટલો આવશે અને હું બરીસ થી રીતે!” પરંતુ ખીજ તપાસ કરવા ને અવકાશ મળે તે પહેલાં એ દિવસ માં જમીન સુંદર રીતે સપાટ થઈ યજ અને નાટાક એસ્ટેટસના બંધારમાપકો એ એટલી તવારથી આટલું સુંદર કામ કરી નાખ્યું તે બદલ તેમનો આબાર માનવા, ખર્ચ કેટલો આવશે એ ધડકતી છાતીએ વિચાર કરતો રેલિફિન પરં અમે ત્યાં તે સાંભળીને મારો શ્વાસ લમલમ ઉડી ગયો કે, “નાટાક એસ્ટેટસ ને જીણવતાં ધણો આનંદ થાય છે કે તમારી જમીન સપાટ કરવાનું કામ પુરું થયું છે અને તે મક્ત કરી આપવામાં આવ્યું છે જેને માટે તમારે મી. વીલીયમ કેમ્પબેલનો આબાર માનવાનો છે.”

મી. વીલીયમ કેમ્પબેલ અને નાટાક એસ્ટેટસ લીમીટેડની તેમની આ ઉદાર મેદા માટે આપણે અત્યંત આ-

મારી છીએ એમ કહેવામાં મારી ખાત્રી છે કે મારા સખળા હોદ્દા બાઇ એની હું લાગણી વ્યક્ત કરું છું.

આ ઉપરાંત મારે અહિં નોંધ લેવી જોઈએ કે આ સંસ્થા પચાસ વર્ષ સુધી નબી રહી છે તેનો આભાર મારા પિતાશ્રીના આ દેશમાં અનેક અંગ્રેજ મિત્રો તેમજ હોદ્દા મિત્રો અને સાથી એના પ્રેમ ભર્યા સહકાર અને સહાયતાને જ ઘટે છે. મારા પોતાનામાં કશું હોવાનો હું દાવો કરી શકતો નથી. જે કંઈ પણ હું તે મારા પિતાશ્રીના પ્રતાપે છું અને આ સંસ્થા તેમને પ્રતાપે અને તેમના પ્રત્યેના આ દેશમાં અંગ્રેજોના તેમજ હોદ્દા બાઇ એના માન અને આદરને પ્રતાપે છે. આજે જે ગોટા સમુદાય અને હાજર થયે છે એ તેનો પુરાવો છે જેને

માટે હું તેઓ સર્વનો હૃડા આભારી છું.

અંતમાં ઘણું કામ અને તંદુરસ્તી નો જોગ આપી નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટર અમારાં નમ્ર આમંત્રણનો સ્વીકાર કરી અને પધારી આ ભૂમિને પાવન કરવાની અમારા પર કૃપા કરી છે તે બદલ મારી પોતાની તેમજ આ સંસ્થાની વતી હું તેમનો ધણે જ હૃડા આભારી છું. ઇશ્વર તેમને દીર્ઘાયુષ્ય આપે અને સુખી રાખે.

નાદુરસ્ત તબીબતના કારણે મીસીસ શેપ્સટન અને આવી શક્યાં નથી તેથી અમને અત્યંત ખેદ થાય છે. અમે આશા રાખીએ છીએ અને પ્રાર્થાએ છીએ કે ઇશ્વર તેમને તુરંત સાજાં કરી દે અને તેમને તંદુરસ્તી બક્ષે.

સંદેશાઓ

શ્રીનીકસ સંસ્થાના સુવર્ણ મહોત્સવ અને નાટાલના એડમીનીસ્ટ્રેટર મી. ડી. જી. શેપ્સટનના દરતે કરતુરખા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડુ ઇન્ડિઅન સ્કૂલ ના શનીવાર જીવન તા. ૨૬મીના યજ્ઞેલા ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે શુભેચ્છાના મળેલાં અનેક સંદેશાઓમાંના કેટલાક ખાસ જણવા જોગ નીચે આપીએ છીએ:

પ્રીન્સટન યુનીવર્સિટીના પ્રિન્સિપલ આઇનસ્ટાઇન

ન્યાં ન્યાં મહાત્મા ગાંધીજીના જેવા નીતીનીપુણ્ય પોતાની હાપ મુખી મયા છે ત્યાં ત્યાં પવિત્ર અને સુક્રિતનું કાર્ય ઉત્તમ થાય છે. કારણ અન્ય રાજદારીઓની જેમ ગાંધીજીએ માનવ નજાણાઇએનો અથવા બ્યવરિયત બળ નો લાભ લઈ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરેલી નથી પરંતુ પોતાના ખાત્રી ભરેલા અને અનિવાર્ય દાખલાવડે તે જોળવેલી છે. તેમના પુત્ર તેમનું સુંદર કાર્ય તેમની જ ભાવનાથી અને તેમની જેમ ચક્ર સેવાથી કરી રહ્યા છે એ ઘણું સંતોષજનક છે. આ રીતે માણસ પોતાના લોકોની તેમજ માનવજાતીની સેવા કરે છે જેની ઇતિહાસમાં બાગ્યે જ નોંધ સરખી પણ લેવાય છે. એ કાર્ય શ્રદ્ધિ પામે અને આપાદ થાએ."

હોલિના રાષ્ટ્રપતિ ડા. રાજેન્દ્રપ્રસાદ

દ્રાંસવાલના હોદ્દાએ તેઓના સર્જન યજ્ઞેલા પ્રવલ્નો માટે હું અભિનંદન આપું છું. મારા સમજવા મુજબ આ નિશાળ એ જોગમાં લાંબી સુલતની ખોટ પુરી પાડનારી નીવડશે. અને આસપાસના ડીરક્ટોરોના હોદ્દા આજોને જોળવણીની સખળા જરૂરીવાતો પુરી પાડનારી થશે. આ પ્રસંગે આપણા વિચારો કુદરતી રીતે ગાંધીજી અને કરતુરખાને દક્ષિણ આફ્રીકામાં

પોતાની કાર્કીદો દરમીયાન જે કષ્ટો અને અપમાનો સહેલાં પડ્યાં હતાં તે તરફ જાય છે. આથી આ નિશાળને રચાનિક એડમીનીસ્ટ્રેટરનો ટેકા મળે અને જોળવણી ખાતાની સહાયત્વથી મળે એ ઘણું સંતોષ પામવા જેવું છે.

મારી ખાત્રી છે કે જે નિશાળ મી. ડી. જી. શેપ્સટનના આશરા હેઠળ ચાલુ થઇ છે તે આપાદ થશે, હોદ્દા સંસ્કૃતિનું કેન્દ્ર બનશે અને મહાત્મા ગાંધીજી અને કરતુરખાનું એક લાયક સમારક બનશે."

યુનાઇટેડ કોંગ્રેસમાં હોલિના હાઇકોમીશનર શ્રી. બી. જી. ખેર

હું આશા રાખું છું કે વખત જતાં કરતુરખા ગાંધી ગવર્નમેન્ટ એડુ ઇન્ડિઅન સ્કૂલ કુનીયાને હોદ્દે આપવાનો અને ગાંધીજી અને કરતુરખા જેના મર્તસ્વરૂપ હતાં એ સંદેશો ફેલાવ નાકું મોટું જોળવણીનું કેન્દ્ર બનશે. સમારકનું ઉદ્ઘાટન મી. શેપ્સટને કરવા નું સ્વિકાર્યું એ તેમની મહેરબાની અણ્યા. તેને માટે હું આભારની લાગણી વ્યક્ત કરું છું.

વિચાર કરતાં મને વધારે ને વધારે દસતું જાય છે કે ગાંધીજી આપણને સત્ય, અહિંસા, ધંત્રના ગેરલાભો, હરતકીયા અને ગ્રામઉલોમને વિષે, ટુંકમાં તેમનો જીવન માર્ગ જેને રચનાત્મક કાર્યક્રમ તરીકે જોળખાવવા માં આવી છે, અને જે ગાંધીજીની વ્યાખ્યાનું સ્વરાજ્ય છે, તેનું જે શિક્ષણ આપી મયા છે તેમાં જ કુનીયા માંના મોટા ભાગના લોકોનું સુખ સમાયેલું છે.

તમારી નિશાળ જે તેમાં થોડા સરખો પણ કામો આપી શકે તો મારી ખાત્રી છે કે આરસનાં પૂતળાં અથવા પથ્થરના મંદીરના કરતાં ગાંધી

જી અને કરતુરખાનું વધારે લાયક સમારક રચાયેલું મણારો."

ડા. જોન હેબ્બસ હોબ્સ

(અમેરીકામાં ગાંધીજીના મહાન પ્રસંગ અને "આઈ ગાંધી"ના લેખક) "તમારા માતૃશ્રીના પવિત્ર સ્મરણાર્થે સ્થપાયેલી નિશાળને માટે અભિનંદન."

ડા. હોમર એ. જેક

(અમેરીકાના "વીટ એન્ડ વીઝડમ એન્ડ ગાંધી"ના લેખક અને તેમના પ્રચંડ પ્રસંગક)

"પચાસ વર્ષ પર મહાત્મા ગાંધીજી એ જીવન અને અભ્યાસના પ્રયોગને માટે આ સંસ્થા રચાવી હતી. અરધા સોકા દરમીયાન એવું ઘણું બની ગયું છે કે જેથી માણસને આશ્ચર્ય થાય છે કે તે કદા પણ જીવન જીવવું કે પોતાની હરતી ટકાવી રાખવાનું શીખશે કે કેમ? એ સિથિતિમાં આ નિશાળની સ્થાપનાથી એ પ્રયોગમાં આજે એક નવું પ્રકરણ લખાઈ રહ્યું છે એ જોગ્ય જ છે. વળી તેની મહાત્મા ગાંધીજી ના ૬૨ વર્ષ સુધીના સાથી કરતુરખા ના નામથી સ્થાપના થઇ છે એ વિશેષ જોગ્ય છે. ગાંધીજી અને તેમના કુટુંબીઓ જે વિચારો અને આદર્શો સેવતા આવેલા છે તે આ સંસ્થામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં જિતરો. આ નિશાળમાંથી નૂતન આફ્રિકાના એક એવા નેતા પાર્કે કે જે પચાસ વર્ષ પૂર્વે યોગ્યેલા સત્યાગ્રહના શસ્ત્ર વડે અનિષ્ટનો સામનો પ્રેમથી ફેધી રીતે કરી શકાય એ કુનીયાને ફરી શીખવે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના ઇલીનોઇઝમાં આવેલા ચીકગોયા આ નિશાળના ઉદ્ઘાટન વખતે અમારો અંતરાત્મા તમારી સાથે દશે."

આર્ચડીકન હેબુક હેરીસ (કરખન)

"ભૂતકાળમાં જે સિદ્ધ થયું છે તેને માટે હું અભિનંદન પાઠવું છું અને ભવિષ્યમાં યનારાં કાર્યને માટે શુભેચ્છાઓ પાઠવું છું."

રેવરન્ડ એ. ડબ્લ્યુ. બ્લેકસોલ

તમારા પ્રતિષ્ઠિત પિતાશ્રીએ ઉપાસકો ન્યાં વસી શકે અને જીવદા જીવદા વર્ગના સુલાક્રાતીઓ શારીરિક અને માનસિક સ્વસ્થતાને માટે ન્યાં આવી શકે અને ખાસ કરી આધ્યાત્મિક જ્ઞાન અને બળ પ્રાપ્ત કરી શકે તેવી સંસ્થા સ્થાપવાનો વિચાર ક્યો ત્યારે તેમને ખરી પ્રેરણા થઇ હતી. દક્ષિણ આફ્રીકામાં તેમના ટુંક વસવાટ દરમીયાન તેઓને પોતાની કલ્પનાતું શ્રીનીકસ જેવાનો લઢાવો નહિ મળ્યો કારણ એ વખતનો ઇતિહાસ કહી આપે છે તેમ તેમનું કાર્યક્ષેત્ર ઘણું બહોળું રહેલું હતું. પરંતુ તેમણે શોધેલું બીજું ખરી નથી ગયું, અને આજે અરધા સોકા પાદ આપણે સૌ તેમનાં જીવન અને નેતૃત્વને માટે ઇશ્વર

નો આભાર માનીએ છીએ અને તેમણે અધુરું મુકેલું કાર્ય આપણે આહુ સખવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છીએ.

દક્ષિણ આફ્રીકાને અને દક્ષીકતમાં પૃથ્વીપરની સખળા પ્રજાઓનો સરજન હાર, જે પ્રેમનો નામથી જોળખાય છે, તેની સંયુક્ત સેવા કરી સમાન માનવતાનું સહરૂપ સમજતા થઇએ તે પહેલાં ઘણો પંથ ઠાપવાનો છે. આજે આપણને તેના સ્થાપકની કલ્પનાના શ્રીનીકસની જરૂર છે-એવી સંસ્થાઓ ની જરૂર છે કે ન્યાં થોડા લોકો સંપુર્ણ બકિતભાવથી રચનાત્મક કાર્ય નાં કેન્દ્રો રચાયે જેમાં દરેક જાતીના પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ સાંતી પ્રાપ્ત કરી શકે અને આપણને ખરાં જીવનને માર્ગે દોરનાર એક માત્ર ઇશ્વરની ઉપાસના કરી શકીએ. સાહિય આ-ક્રીકન ફેલોશીપ એન્ડ રીકન્સીલીએશન ના પ્રમુખ તરીકે હું તમને અમારી સતત પ્રાર્થનાની ખાત્રી આપું છું."

ડા. ઝિડગર બૂકસ

ઉદ્ઘાટન કીયામાં હાજરી નહિ આપી શકવા બદલ ખેદ દર્શાવતાં ડા. ઝેડગર બૂકસ લખે છે: "તમે મારી રીતે સમજ શકશો કે આ ઐતિહાસિક પ્રસંગે તમારા અંત ખીત્ર તરીકે અમે તમારી સાથે હોવા માટે ઠેટલા ઉત્સુક હોઈએ અને તમારાં માતૃશ્રી જેમનું સમારક જોગ્ય રીતે સ્થાપિત થઇ રહ્યું છે તે પ્રસંગે અમારી અંજલી આપવા પંજુ અમે ઉત્સુક હતા પરંતુ પ્રતિકુળ સંજોગોને લખને અમે તમને શુભેચ્છાઓ પાઠવી શકીએ છીએ જેને માટે દરજીબર કરશો."

મી. એસ. આર. નાયડુ (મેરીટજીર્ગ)

"આ એક ઐતિહાસિક પ્રસંગ છે અને ઘણાં વર્ષ સુધી શ્રીનીકસ સાથે મહાત્મા ગાંધીજીનું નામ જોડાયેલું હોઇ સખળા હોદ્દાઓને માટે એક પાત્રનાં સ્થળ તરીકે યાદ રહી જશે. અમે મહોત્સવને સજ્જતા ઇચ્છીએ છીએ."

સર પોલ ડચુકસ, કે. બી. ઇ.

સર પોલ ડચુકસ જેમણે ટુંક સમય પર ડરખનમાં યોગ ઉપર રસપુર્ણ બ્યાખ્યાનો કર્યાં હતાં તેમણે શ્રીનીકસ સંસ્થાના સુવર્ણ મહોત્સવ પ્રસંગે શુભેચ્છાઓ પાઠવી હતી અને કરતુરખાનાં સ્મરણાર્થે યજ્ઞેલી નિશાળની સ્થાપના માટે અભિનંદન પાઠવ્યા હતા.

ડા. એસ. કુરખન

"આ સ્મરણીય પ્રસંગે મારાં વંદન પાઠવું છું. નિશાળ એ પ્રતિષ્ઠિત સમારિતે માટે લાયક સમારક છે અને નિરક્ષરતા સામેની આપણી લડતમાં એક વધુ આવકારદાયક ઉમેરો છે. શ્રીનીકસ સંસ્થાનો સુવર્ણમહોત્સવ આપણને વખતસરની યાદી આપનારો થઇ પડે છે આ દેશના આપણા

મીઠા સમાજમાં માનવ સંબંધોમાં એક રામ સ્થાપવનો એક માત્ર માર્ગ ગાંધીજી એ ઉપદેશકા અહિંસાના હિંમત ભર્યા પાત્રનો જ છે.”

રૈવરન્ડ અને મીસીસ એનડોર્ફ (દ. આ. ના મેધીસ્ટ ચર્ચના)

ગી. અને મીસસ એનડોર્ફ શ્રીનીકસ માં મહાત્મા ગાંધી એ સેવેલા ઉચ્ચ આદર્શોની સિદ્ધિમાં ચચેલી પ્રગતીની સાત્તે નોંધ લે છે અને સંસ્થા તેમજ નિશાળનું ભવિષ્ય ઘણું જ સફળ થાઓ અને આશિર્વાદ પામેા ઝેની આશા રાખે છે.”

શ્રી સોરાબજી કસ્તમજી

શ્રી સોરાબજી કસ્તમજી જેઓ પોતાના વહાલા બાઈ શ્રી બલભાઈના હુક સમયપર ચચેલાં વ્યવસાયના સોગાના

કારણે કસ્તુરબા ગાંધી અવનંમેન્ટ એડેઃ ઇન્ડિઅન સ્કૂલનાં ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે દાનવી આપી નહોતા રાકયા તેઓ સંદેશી પુણ્યવર્તા બચ્ચાવે છે કે:

“આ નિશાળ નામદાર ડી. જી. શેપ્સટન જેવી દક્ષિણ આફ્રીકાની એક મહાન વ્યક્તિ, જેમણે હીંદીઓની કેળવણી માટે કરેલું સુંદર કાર્ય હીંદી પ્રામના હૃદયમાં અંકિત થઈ ગયેલું છે, તેમના મુખારક હાયથી યજ રહ્યું છે એ ઘણું જ સુંદર છે. સંસ્થાના સ્થાપક મહાત્મા ગાંધીજીના નામની સાથે તેના કરતાં વધારે સારા નર બેગાઈ નજ શકે. આવા પ્રસંગે મારી ગેરદાનવી અને ઘણીજ સાલે છે કારણે કસ્તમજી કુટુંબની સાથે મહાત્મા ગાંધીજીને જેવો જાઠ સંબંધ છે કે અનિવાર્ય સંબંધો નહિ હોત તો હું અચુક હાજર રહેતજ.”

આભાર

શ્રીનીકસ સંસ્થાના મુવર્થ મહોત્સવ અને કસ્તુરબા ગાંધી અવનંમેન્ટ એડેઃ ઇન્ડિઅન સ્કૂલના ઉદ્ઘાટનનો જલસો સફળ કરવામાં જે શુભેચ્છકોએ ઉદાર મદદ આપી હતી તે બદલ અમારા હાર્દિક આભારની અમારે અહીં નોંધ લેવી જ નેહએ: સૌથી પ્રથમ તો નામદાર એડમીનીસ્ટ્રેટર મી. ડી. જી. શેપ્સટનના અગ્રે આભારી છીએ જે તેમણે પોતાના અત્યંત ધીમતી વખતનો ભોગ આપી અને પધાયી હતા.

સુરોપીયન મીત્રોએ તેમજ હીંદી મીત્રોએ પોતાના ધીમતી સમયનો ભોગ આપી મે.ટી સંખ્યામાં હાજરી આપી મહાત્મા ગાંધીજીને તથા પૂ. કસ્તુરબા પ્રત્યેની માનની લાગણી દર્શાવી હતી અને જલસાને શોભા આપી હતી તે બદલ તેમના અગ્રે આભારી છીએ.

શુભેચ્છાના સંદેશો પાઠવી સંસ્થાને તેમજ નિશાળને આશિર્વાદ આપનારા સર્વ બાઈ જેનેના આભારી છીએ.

એ ઉપરાંત મેસર્સ એન. વી. મહેતા, વી. જે. કક્કર, વી. આર. પારેખ, બોમ્બે બચારના શ્રી રામચંદ્રે અંગત રીતે કરેલી ઘણી મદદ માટે તેમના આભારી છીએ.

જેહાલાલ મીદાઈ દાઉસના શ્રી માણેક લાલ જેહાલાલે ઘણી મહેનત ઉઠાવી બજાયાં, જલેખી તથા ચા બનાવેલી તે બદલ તેમના આભારી છીએ.

મેસર્સ રેમ બ્રમસે કુલો પુરાં પાડ્યાં હતાં અને મહાત્મા ગાંધીજી તથા પૂ. કસ્તુરબાની હાજીઆ કુલોથી શયુગારી હતી તે બદલ તેમના આભારી છીએ.

અમારી જ ડીરફ્રીક્ટના શ્રી હુખી સંમવારી અને તેમના બાઈઓએ રાત

દીવસ ઘણીજ મહેનત ઉઠાવી ધન પતાકાઓ તઈયાર કર્યાં હતા અને બહારનો લગભગ બધો જ સુંદર શયુ ગાર થી દુઃખીને જ આભારી હતો એમ કહેવામાં કરી અતિશયોક્તિ નથી, તે બદલ અમે તેમના ઘણા આભારી છીએ.

નિશાળના પ્રીન્સીપલ અને શિક્ષકો એ અને તેમના હાય નીચે નિશાળના વિદ્યાર્થીઓએ પણ ઘણા ઉમંગથી છેવટ સુધી કામ કર્યું હતું તે બદલ તેઓના આભારી છીએ.

નિશાળના મહાનનો રવેન બનાવનાર મી. કારનેલીયસની મદદને માટે તેમના તેમજ સુખ્ય બાંધકામ કરનાર મી. નાયકરના તેમજ તેમના હાય નીચે કામ કરનાર મી. પીટર અને મી. એમ. ગવન્ડરના પણ આભારી છીએ.

એ ઉપરાંત તેઓની સાથે ખંતથી કામ કરનારા સ્વળા આફ્રીકન મજુરો ના પણ આભારી છીએ.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅનનો રટાફ મુગે મોઢે રાત ને દિવસ મુવર્થ અંક કાઢવાનું અને જલસાને અંગે ત્રાત્રામ વિગેરે સંબંધ કામ કરી રચા હતા તે બદલ તેઓના આભારી છીએ.

ડા. જેસાઇના પુત્રી કુમારી સરોજીની દેસાઇએ ખાસ માનણીથી પ્રાર્થનામાં મહાત્મા ગાંધીજીનું હૃદય ત્રિપ બજન ‘ત્રિગળ બધેતી’ ગાયું હતું તે બદલ તેમના

અને મરદમ એ. આઇ. કાઇનાં દીકરી ની દીકરી કુમારી શુબેલા બારમનીયાએ અંગ્રેજીમાં *Lead Kindly Light* ગાયું હતું તે બદલ તેમના અને મી. પી. જે. ચેમ્બર્સે ખાસ માનણીથી એ પ્રસંગે પીવાનો વખાડયો હતો તે બદલ તેમના આભારી છીએ.

આ પ્રસંગ માટે બાંકડા આપવા માટે ઇનાન્ડીસેમીનરીનાં મીસ રોકેટના અમે આભારી છીએ અને પુરથીઓ અને કાચનાં વાસજો પુરાં પાડવા માટે માઇ હીલ ડિસ્ટ્રીબ્યુટર્સના આભારી છીએ.

વિવિધ બબરો

હંલાકર્સડોર્પમાં લગન

જેહાનીબગાઈના શ્રી નરેતમબાઈ કરસનભાઈના ચિ. ઉત્તમલાલના લગન કલાકર્સડોર્પ નિવાસી સ્વર્ગસ્થ મોરાર ભાઈ રામજીની પુત્રી ચિ. મંચુકાન્તા સાથે તા. ૨૭-૫-૫૪ને શુક્રવારે શ્રી ઉમીયાશંકર જેખાંકરના હસ્તે થયાં હતાં. આ પ્રસંગે શ્રી દયારામ તથા બીજુભાઈ મોરાર રામજીએ ટ્રેટલીક સંસ્થાને ભેટ કરી હતી અને શ્રી. નરેતમબાઈ તરફથી લગ્નેાસવર્ગી ગુલાશીમાં જુદી જુદી સંસ્થાઓને પયાસ પાઉં ઉપર ભેટો અર્પવામાં આવી હતી.

લોરેન્ડેઃ માર્કિવસમાં લગન

લોરેન્ડેઃ માર્કિવસના શ્રી ગુલાલ ભાઈ જીતાની મુપુત્રી ચિ. ઉર્મિલા જેનનાં ગુબલગન, સોલબરી (સાઉથ રોડેશીયા)ના શ્રી નરેતમબાઈ રેયુનાથ ભાઈના મુપુત્રી ચિ. નાનુભાઈ નરેતમ સાથે ભારત સમાજ, નુતન વેદ મંદિર માં તા. ૭-૬-૧૯૫૪ને સામવારના રોજ, વૈદિક વિધિથી થયાં હતાં એ

શુભ પ્રસંગે શ્રી લોહાણા સમાજમાં એક પ્રીતિભોજ રાખવામાં આવ્યો હતો ઉપરાંત જુદી જુદી સંસ્થાઓને ભેટ આપવામાં આવી હતી. આ શુભ પ્રસંગે જે જે બાઈઓ તરફથી સુંદર સહકાર મળ્યો હતો તે સૌનો હાર્દિક આભાર માનવામાં આવે છે.

શ્રીનીકસ સેન્ટલમેન્ટનો મુવર્થ અંક

જી. એ.ના ગ્રાહકોને આ ખાસ અંક આટુ (૧૬૫૪ના) વર્ષનું લવાજમ વસુલ આવ્યું છે તેમને મોકલાઈ ગયો છે. જેઓને તે ન. મળ્યો હોય તે તેમનું લવાજમ બાકાં જલણીને તે તુરત મોકલી આપી આ સુંદર અંક જરૂરથી ગેળરી લેવો.

લીવીંગસ્ટનમાં મીટીંગ

લીવીંગસ્ટન શોપ એસીસ્ટન્ટ યુની. યતની એક જનરલ સભા તા. ૧૬-૬-૫૪ના દિને મળી હતી. તેમાં સેક્રેટરીના ઉવારને સભાએ મંજુર રાખ્યા. આદ નીચે મુજબ

એ અડવાડીક પંચાંગ							
વાર	ખ્રીસ્તી ૧૯૫૪ જુલાઈ	હીંદુ ૨૦૧૦ આષાઢ	મુસલમાન ૧૩૭૩ શાબાન રમબાન સવાબ	પારસી ૧૭૨૩ સરોરેવર માહા બહુમન	સુગોદવ ક. મી.	સુપારત ક. મી.	ધાર્મિક તહેવારો-ઉત્સવો
શુક્ર	૨	સુદ ૨	૧	૪	૬-૫૨	૫-૦૬	
શની	૩	” ૩	૨	૫	૬-૫૨	૫-૦૬	વિનાયક ચતુર્થી
રવી	૪	” ૪	૩	૬	૬-૫૨	૫-૦૬	
સોમ	૫	” ૫	૪	૭	૬-૫૨	૫-૦૭	
મંગળ	૬	” ૬	૫	૮	૬-૫૨	૫-૦૭	
બુધ	૭	” ૭	૬	૯	૬-૫૨	૫-૦૭	
ગુરુ	૮	” ૮	૭	૧૦	૬-૫૦	૫-૦૮	કુર્બાન
શુક્ર	૯	” ૯	૮	૧૧	૬-૫૦	૫-૦૮	
શની	૧૦	” ૧૦	૯	૧૨	૬-૫૦	૫-૦૮	
રવી	૧૧	” ૧૧	૧૦	૧૩	૬-૪૯	૫-૦૯	
સોમ	૧૨	” ૧૨	૧૧	૧૪	૬-૪૯	૫-૦૯	
મંગળ	૧૩	” ૧૩	૧૨	૧૫	૬-૪૯	૫-૦૯	
બુધ	૧૪	” ૧૪	૧૩	૧૬	૬-૪૮	૫-૦૭	
ગુરુ	૧૫	” ૧૫	૧૪	૧૭	૬-૪૮	૫-૦૭	

સુંદરથી થઈ હતી. પ્રમુખ: ઉમાકાન્ત પટેલ, ઉપ-પ્રમુખ: જ્યંત પટેલ, ખજાનચી: જશુ પટેલ, સેક્રેટરી: ચીમન ભાઈ પટેલ, કમીટી: ભેગીભાઈ પટેલ, લલ્લુભાઈ નાયક, મનુભાઈ પટેલ, અમૃતભાઈ પટેલ, આણુભાઈ પટેલ અને એક ખીજા ભાઈ.

યુરોપી અને હિંદી સ્ટ્રીઓ વચ્ચે રમાયેલી રમતનો વીરોધ

મેરીઝમર્ગની નેશનેલીટી પક્ષના પ્રમુખ ડો. જી. જી. એન. રીખતરે જણાવ્યું કે જે નાટક ડીયર્સ ટ્રેનીંગ કોલેજના યુરોપી વિદ્યાર્થીઓ ખીજા યુરોપી વિદ્યાર્થીઓ સાથે રમતો રમશે, તે આફ્રીકાન્સ બોલા બોલનારાઓ તેમજ તેમના જેવા અબીપ્રાય રાખનારાઓ નાટક ડીયર્સ ટ્રેનીંગ કોલેજનો ભોગદાર કરશે.

મેઇની રજમી તારીખે દોઢી સ્ટ્રીઓ અને છોકરીઓ સાથે રમાયેલી નેટ-બોલની રમત વીશે બોલતાં ડો. રીખતરે જણાવ્યું કે "આ બાબત ઠીક ઠીક ન બને તેની બદલે ખાત્રી આપવામાં નહીં આવે તે હું આફ્રીકાન્સ બોલનારાઓને નાટક ટ્રેનીંગ કોલેજમાં તેમની પુત્રીઓ નહીં મોકલવા માટે

ચળવળ ઉપાડીશ. આ બાબત ઠીક ઠીક ભરેલી છે." મેરીઝમર્ગની ડીયર રીફોર્મિંગ ચર્ચે પણ આ બાબત વીશે એડવોકેટશનલ અધીકારીઓની મુલાકાત લીધી હતી.

ટ્રેનીંગ કોલેજના અધીકારીઓએ જણાવ્યું કે રમત રમવા વધાર્યાઓએ પરવાનગી માંગી હતી પરંતુ તેમને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ બાબત માં પરવાનગીની જરૂર નથી કારણકે એ તેા ફરેકની ઇન્ચાર્જનો સવાલ છે. આ સવાલ એડમીનીસ્ટ્રેટર એડ નાટક, મી. ડી. જી. રોપ્સટનને રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.

મરણ

બેંગાલની સમર્ગમાં નાયુભાઈ ડાહ્યાભાઈ નવસારીવાળા તા. ૩૦-૪-૫૪ ના દિને, ૬૦ વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસી થયેલા. તેમના પુત્ર્યાર્થે તેમનાં પત્ની ગં. સ્વ. સીવીબેન નાયુભાઈએ જુદી જુદી સંસ્થાઓને દાન કર્યું હતું. સ્વર્ગસ્થ ત્યાંના જુના વતની અને મીત્રન સાર સ્વભાવના હતા. મરનારના આત્માને પ્રભુ સાંતી આપો.

ગુજરાતી ધર્મપ્રેમી બંધુઓ માટે

તુલસીકૃત રામાયણ ભાગ ૧ અને ૨	શી. પે.
શ્રી મનુસ્મૃતિ (૮૦૦ પાનાનું દળદાર પુસ્તક)	૬૫ ૦
સાયુ સ્વર્ગ (પદિઆર કૃત)	૧૩ ૦
પ્રભુમય જીવન	૧૧ ૦
જીવ અને નામ સ્મરણ (જીવ માટે ઉપયોગી પુસ્તક)	૩ ૬
નિત્ય પાઠ (વિવિધ દેવ દેવીઓનાં સ્તોત્રો)	૪ ૬
શ્રીમદ ભગવદ્ગીતા	૩ ૬
રામનામ ભજન માત્રા	૪ ૬
આશ્રમ ભજનાવલી	૪ ૬
મીરાંભાઈના ભજનો	૨ ૬
નરસીંહ ભક્તનાં ભજનો	૨ ૬
ધર્મ શિક્ષા પાઠાવલી ભાગ ૧-૩.	૭ ૬
કંકાવટી ભાગ ૧-૨	૭ ૬
શ્રવણ અને દશરથ	૧૦ ૬

હમારા અપકંઠી લાઇબ્રેરી માટે આ પુસ્તકો ખાસ મંગાવવામાં આવ્યા છે. ફરેક પુસ્તકોના પેસ્ટેજ માટે.

Obtainable at:
BHARAT MUSICALSALOON
AND BOOKSELLERS
(Corner Grey and Lorne Streets)
286 Grey Street,
DURBAN.
Phone: 26070

તંદુરસ્તી અને શક્તિ માટે
આ શિયાળામાં મેથીપાક ખાઓ
શી. ૧૨-૬ રતલ.

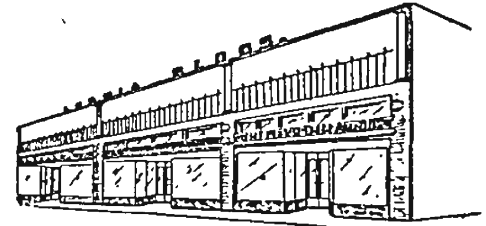
આને જ આરંધર કરો:
કેપીટન્સ બાલકની હોટેલ
(ધી કોર્નર મીડાઈ હાઉસ)
એ અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના પુણ્યપર - ડરબન.
ફોન નંબર ૨૩૪૧૪   ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

એટલું તમે જાણો છો કે કેનેડાની વિશ્વ વિખ્યાત કંપની
સન લાઈફ ઓફ કેનેડા
ઉપરોક્ત કંપનીના દરમો સપ્તાવાર એજન્ટ છોએ.
ઉપરાંત
દક્ષિણ આફ્રીકાની વવિષ અદાલતની કેપ ઓફ ગુડ હોપ પ્રોવિન્સીયલ ડીવીઝન
ના સરકાર તરફથી નીમાયેલા અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષાનુસાર છોએ
તેમજ અંગ્રેજી ઉપરોક્ત અંગ્રેજી કોર્પ પછુ નતર્ત કામકાજ, વિના-વીલે
લવરીત ગતીએ થઈ શકે છે.

1. Whenever there is a particular Life Assurance Problem a Sun Life of Canada Plan can solve it.
2. Prompt settlement of claims is a maxim of the Company's Management.
3. During 1951 the Company paid over £31,000,000 to annuitants, policy holders and their families.
The Sun Life of Canada is a Leader in World Wide Assurance.
Consult us first.
C. C. PALSANIA
GENERAL AGENT
Business, Estate, Financial, Insurance and Immigration Consultant.
Sworn Translator.
100 Sir Lowry Road,   CAPETOWN
P.O. Box 4624.   Phone 32390

K.M. Lodia & Co.

Manufacturing Jewellers and General Dealers

22 ct Jewellery made to order in latest designs

આવિસ કેરટ

સોનાના ઘણીના ખાસ અમારી જાતી દેખરેખ નીચે અમને અપાયેલું કામ સંતોષ પામે એવી રીતે કરીએ છીએ.

નેકલેસ, જુદી જુદી ડીઝાઇનની બગડી અછોડા, સારીની ખીન, વીટી બકલ એરોંગ વીગેરે બનાવીએ છીએ.

106 Prince Edward Street, Durban.

Phone 22905 Tel. ADD. : "GANDABHAI"

**The Home Of
INDIAN SWEETMEATS.**

G. C. Kapitan & Son

Vegetarian Restaurant

Upcountry customers are requested to send their cheques with their orders.

Write For Price List.

સ્વાદિષ્ટ મીઠાઈનું બજારીતું મથક

બહારમાંના ગ્રાહકોએ ઓરડર સાથે ચેક મોકલવા મહેરબાની કરવી

પ્રાથમ લીસ્ટ મંગાવો

**154 GREY STREET,
DURBAN.**

PHONE 33-2651

MASTER BROS.
(PTY) LTD.

MANUFACTURERS OF LADIES' & GIRLS' STRAW & FELT HATS
WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS
HOUSE FOR KEEN CASH PRICES
33 West Street, JOHANNESBURG.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ
હેલ્થસેલ મશીનરિસ એન્ડ ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર્સ

રેસમી તેમજ સુતરાળ દાપડ, ડુલન રસ. પ્લાન્કેટસ—પ્રેમી બાજો માટે
નવ નવનો માલ. તેમજ ફેબ્રીકેશન ન્યોરોએટ સાકીઓ
નીચે મુજબ માટે હમારે ત્યાં પ્રથમ તપાસ કરવા મલામલુ છે.

33 વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાન્નિસબર્ગ.

ફોન : 33-2651

ધીરુભાઈ પી. નાયક

મુસાફરી. વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ

ઈન્ડિયાન અગર ઇનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ ઈરિયર્સ અગર જમીન માટે મુસાફરી કરવા અને બેઠા અચારી મારફતે હુર્દાજ કરો.

ઈન્ડો, આગ, ચોરી, હુલ્લડ, અકસ્માત, પેટબ્લાસ, વિગેરેના વીમા અને ઉત્તરાની આપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, દિવાલના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ કલ્ચીયરન્સ સર્ટીફિકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં હોઈ પણ ફી લીધા વિના અને સફલત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ ચોરટૂ લીયા, ચોઈશાયર ઈનરચુરન્સ ઈપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 29a Commissioner Street, JOHANNESBURG.

ધી ન્યુ દિલ ખુશ-સ્વીટ માર્ટ

મેનેજર : મમીભાઈ ભાણુભાઈ ઠાણીપારવાળા.

હરેક જાતની મીઠાઈઓ, ચોખ્ખા ધીની તેમજ કેલ્ચા મેલા, મસાલાથી અને બનાવીએ છીએ.

અમારું 'વખણાએકુ' મુરતી ભુજુ' સેવ, અમરા, આંડીઆ, રાણઆ, પાતરા વિગેરે હરેક તાજ બનાવીએ છીએ.

પાર્ટી વીગેરે માટે મોટા પ્રમાણમાં મીઠાઈ ઓર્ડર પ્રમાણે ટુક વખતમાં બનાવી આપીશું.

PHONE 33-6575. P. O. BOX 3680.
THE NEW DIL-KHUSH SWEET MART,
34 President St., Corner Diagonal Street.
JOHANNESBURG.

તાજુ ઉમદા ફ્રુટ

ડરબનનું આજુ ૧/૬ રતલ; મોટી કલીનું લસણુ ૧/૬ રતલ; ગોળ ખાસ કીટ ૧૦/૬ ડઝન; લાંબી અને સ્કવેર ખાસકીટો ૧૬/૦ ડઝન; કપુરી તથા સેવલી પાન શી. ૫ રતલ; પોસ્ટેજ અલગ.....બનાના, કાચા બનાના, પોપો, પાઈનાપલ, નાચીસ અને મેન્ડરીન રોજના અગર જાવથી મળશે. દેશી શાકભાજીમાં સુરતી સફેદ પાપડી, કાળી પાપડી, તુવેર સોંગ, વેગણુ. દેશી શાકભાજીમાં સુરતી સફેદ પાપડી, કાળી પાપડી, તુવેર સોંગ, વેગણુ. શેકટાની સોંગ, દૂધી અને લીલાં મરચાં મળશે. શી. ૭-૬ થી શી. ૧૦ નું પારસલ બનાવી પોસ્ટથી મોકલીએ છીએ. સુરણુ, આંબા હળદ તથા લીલી હળદની મોસમ ચાણુ યદ છે. કાચી કેરી પણ હવે મળશે.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.
WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251. DURBAN.

NATHOO TABHA
TIMBER & HARDWARE MERCHANT
& DIRECT IMPORTER

Door, Windows, Corrugated Iron, Cement, Monarch, Iron Duke, Buffalo, and Elephant brands paint or any other building material at reasonable price.

Established 1907, NATHOO TABHA,
107 Queen Street, Phone 24647.
Telegraph "Mani," DURBAN.

ફરનીયર! ફરનીયર!! ફરનીયર!!!

બેડરૂમ છુટ, ડાઈનિંગરૂમ છુટ, વેલ્ડેશન, હરેસોંગ એસ્ટ, સાઈડ વોર્ડ ઓફીસ ટેસ્ટ, બુક કેસ, ટેબલ, તડન કીચન તથા સાવે ખરીદી શકશો. જાલે પધારી લાભ લેવા ચુકશો નહિ.

—મોકસ, ટેબલ અને કીચન હરેસર—

ને હમારો રેપરેખ નીચે તઈયાર યાવ છે. તેનો સ્ટોક હવેશા તઈ-યાર રહે છે. માન રોકડા ભાવેના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર આગલ પધારો.

L. MISTRY
51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.
PHONE 33-4691. BOX 2526.